AUTOR PREMIAT CU MAN BOOKER PRIZE

DAVID GROSSMAN

BABEL

„Extraordinar, original, devastator."
Guardian

Mierea leului

Povestea lui Samson, într-o interpretare modernă

NEMIRA

ARMADA

David Grossman s-a născut în 1954, la Ierusalim, unde și-a făcut apoi studiile de filozofie și teatru. Este un scriitor extrem de complex și versatil, iar întreaga sa viață și operă stau sub semnul conflictului israeliano-palestinian și al frământărilor sociale care au decurs din el. A scris mai multe romane devenite bestsellere internaționale, printre care se numără: Cartea de gramatică interioară (1994)*, Căderea din timp. O poveste pe mai multe voci* (2014), *Un cal intră într-un bar* (2017, pentru care a primit Man Booker Prize în același an), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2003), *Până la capătul pământului* (2010), *De mine viața și-a tot râs* (2019). De asemenea, este autorul mai multor cărți pentru copii și al eseului literar *Mierea leului* (2005). A fost distins cu mai multe premii importante, dintre care menționăm Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres. Opera sa a fost tradusă în peste 30 de limbi

DAVID
GROSSMAN

Mierea leului

Designul copertei: © Christopher GALE
Ilustrațiile copertei: © Shutterstock
Prelucrarea copertei și caligrafia titlului: Raluca ILIE
Prepress: Alexandru CSUKOR
Redactori: Filip Standavid, Mihaela Stan
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Daniela Asaftei
Redactor-șef: Alina SÂRBU
ISBN 978-606-43-1285-3
David Grossman
Lion'S HONEY: THE MYTH OF SAMSON

Published by arrangement with Canongate Books Ltd, 14 High Street, Edinburgh EH1 1TE

ARMADA este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**.

Cuvânt-înainte

„Samson eroul“ – astfel învață să-i spună fiecare copil evreu când îi aude prima dată povestea. Și astfel, mai mult sau mai puțin, a fost reprezentat de-a lungul anilor, în sute de lucrări de artă, în teatru și în film, în literatura multor limbi: un erou mitic și un războinic feroce, bărbatul care a sfâșiat un leu cu mâinile goale, liderul carismatic al evreilor în războaiele contra filistenilor și, fără vreun dubiu, unul dintre cele mai furtunoase și mai colorate personaje din Biblia ebraică.

Dar felul în care îi citesc eu povestea din paginile Bibliei mele – *Cartea Judecătorilor*, capitolele 13-16 – merge împotriva firului narativ al unui Samson obișnuit. În ceea ce mă privește, nu este liderul curajos (de fapt, el nu și-a comandat niciodată efectiv oamenii), nici un nazireu al lui Dumnezeu (trebuie să recunoaștem, s-a dedat preacurviei și desfrâului), nici un criminal plin de mușchi. Pentru mine, aceasta este, mai mult decât orice, povestea unui om a cărui viață a fost o luptă neîncetată pentru a se acomoda cu puternicul destin care i-a fost impus, un destin de care nu a fost vreodată în stare să-și dea seama sau, se pare, pe care n-a reușit să îl înțeleagă pe de-a-ntregul. Este povestea unui copil care s-a născut străin față de mama sa și de tatăl său; povestea unui comandant puternic, care a dorit neîncetat să câștige dragostea părinților săi – și, astfel, dragostea, în general –, pe care tot nu a primit-o, în cele din urmă.

Sunt puține alte povești biblice cu atât de multă dramă și acțiune, explozii narative și emoție pură, așa cum găsim în povestea lui Samson: lupta cu leul; cele trei sute de vulpi în flăcări; femeile cu care s-a culcat și singura femeie pe care a iubit-o; trădarea sa de către toate femeile din viața lui, de la mamă până la Dalila; și, în final, sinuciderea criminală, când a făcut să cadă clădirea peste el și peste trei mii de filisteni. Totuși, dincolo de impulsivitatea sălbatică, de haos, de zgomot, putem să recunoaștem o poveste de viață care este, la bază, călătoria chinuită a unui suflet singur, izolat și tulburat, care nu și-a găsit nicăieri un adevărat cămin și al cărui propriu trup a fost un loc dur al exilului. Pentru mine, această descoperire, această recunoaștere, este punctul în care mitul – în ciuda tuturor imaginilor sale mărețe și a aventurilor sale nemaipomenite – alunecă încet spre existența cotidiană a fiecăruia dintre noi, în cele mai intime momente ale noastre, în secretele noastre îngropate.

Mierea leului

Există un moment în povestea lui Samson – clipa când adoarme în poala Dalilei – care pare să absoarbă și să rezume întreaga poveste. Samson se retrage în sinele său copilăros, aproape infantil, dezarmat de violența, de nebunia și de patima care s-au încâlcit și i-au distrus viața. Acesta este, bineînțeles, și momentul în care soarta sa este pecetluită, fiindcă Dalila îi prinde părul și apucă lama, iar filistenii de afară își serbează deja victoria. În clipa următoare, ochii îi sunt scoși și puterea sa dispare. În curând, va fi aruncat după gratii, iar zilele îi vor fi numărate. Totuși, acum, probabil pentru prima dată în viața lui, își găsește odihna. Aici, chiar în centrul crudei perfidii la care se așteptase, cu siguranță, tot timpul, i se oferă în sfârșit pacea absolută, o eliberare de sine și de drama furtunoasă a vieții lui.

În acele zile, se pare că pe la sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XI-lea î.e.n., încă nu exista un rege al Israelului, nici vreo autoritate centrală. Popoarele vecine din Midian, Canaan, Moab, Amon și Filistia s-au folosit de slăbiciunea triburilor evreiești ca să lanseze campanii de cucerire și de jaf contra lor. Din când în când se ridica, într-unul dintre triburi, o persoană care știa cum să-și conducă tribul, uneori se aliau mai mulți ca să ducă bătălii de represalii. Dacă învingea, devenea conducător și judecător și era numit sufet. Așa au fost Ghedeon și Iefta, Ehud, fiul lui Gerah, Șamgar, fiul lui Anat, și Debora, soția lui Lapidot. Astfel, israelienii oscilau ciclic între perioade de opresiune și eliberare, care corespundeau, după cum se povestește în Cartea Judecătorilor, păcatelor lor și ispășirii acestora. Mai întâi venerau idoli, apoi Dumnezeu îi aduna pe vecinii ucigași drept pedeapsă. Strigau către El în nenorocirea lor, iar El alegea dintre ei o persoană care urma să-i salveze.

În mijlocul acestor turbulențe trăiau un bărbat și o femeie din tribul Dan. Locuiau în Țora, în câmpia Iudeii, o zonă în mod special violentă, fiindcă în acele zile era granița dintre Israel și filisteni; pentru filisteni, era primul pas esențial în oricare tentativă de a cuceri zona deluroasă a Iudeii. Pe bărbat îl chema Manoe, dar numele femeii nu e cunoscut. Se spune despre ea doar că „era stearpă și că nu născuse copii“, ceea ce e de ajuns să sugereze că, pe lângă greutățile din zona de frontieră, căsnicia lor fusese plină și de durere.

Dar oricine este familiarizat cu semiotica poveștilor biblice știe că însăși menționarea unei femei sterpe prevestește aproape întotdeauna o naștere spectaculoasă. Și, într-adevăr, într-o bună zi – în timpul uneia dintre acele perioade când „fiii lui Israel au făcut iarăși răul în fața Domnului“ –, când femeia era singură, fără soțul ei, un înger al Domnului a apărut în fața ei și i-a spus: „Iată, tu ești stearpă și n-ai născut, dar vei zămisli și vei naște fiu.“ Și imediat i-a dat o listă de instrucțiuni și de avertizări, dar și vești bune: „Și acum să fii cu mare grijă: să nu bei vin sau băutură tare și să nu mănânci nimic din ceea

ce este necurat; căci, iată, vei zămisli și vei naște fiu: brici de capul său nu se va atinge, căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu și el va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor."
Ea se duce la soțul ei și-i spune: „Un om al lui Dumnezeu a venit la mine." Iar cititorul își ciulește urechile, fiindcă femeia nu folosește aceleași cuvinte ca naratorul biblic – „îngerul Domnului i s-a arătat femeii" –, ci, mai degrabă, expresia „a venit la mine", aceasta fiind încărcată de dublu sens, care, nu doar o dată, în Biblie se referă chiar la actul copulației.
Probabil că și bărbatul își ciulește urechile, iar soția lui îi descrie repede străinul: „Înfățișarea lui era ca aceea a unui înger al lui Dumnezeu", explică ea. „Nu l-am întrebat de unde este, iar numele său nu mi l-a spus." Și printre cuvintele ei poți auzi, probabil, urma unei scuze – într-atât de înfricoșător fusese aspectul acelui om, încât ea nu avusese curajul să-l întrebe de unde era sau chiar numele lui.
Iar soțul, Manoe, cum răspunde? Și ce spune tăcerea lui? Poate că își ridică sprânceana, ca semn al neîncrederii, încercând să dibuiască o întrebare din confuzia aruncată asupra lui de soția sa, dar ea nu așteaptă ca el să întrebe și, iute, agitată, continuă să îl potopească cu informații noi: omul Domnului mi-a spus „vei zămisli" și mi-a promis că voi avea un fiu și mi-a poruncit să nu beau vin sau tărie și să nu mănânc ceva necurat, fiindcă băiatul va fi nazireu din pântec până în ziua morții...
Astfel i-a spus totul. S-a eliberat de povara întâlnirii și de extraordinara veste, dar textul tot nu ne spune nimic despre vreun sentiment care ar fi între ei, nici de vreun zâmbet sau de vreo privire tandră. Iar asta nu trebuie să fie o surpriză, din moment ce, drept regulă, Biblia nu înregistrează sentimentele eroilor săi. Biblia este o istorie a acțiunilor și a evenimentelor și ne lasă nouă, fiecărui cititor în parte, sarcina speculației, o sarcină incitantă, dar care poartă riscul exagerării și al fanteziei. Totuși, haideți să facem, în paginile următoare, ceea ce multe generații de cititori au făcut înaintea noastră, bărbați și femei care au citit textul biblic lacunar, conform credinței lor, convențiilor vârstei lor și propriilor înclinații, și care au atașat sensuri și concluzii (și uneori dorințe și amăgiri) fiecărui cuvânt și fiecărei silabe![1]
Și astfel, cu prudența necesară, dar și cu plăcerea ghicitului și a imaginației, haideți să încercăm să aranjăm în mintea noastră întâlnirea dintre bărbat și soția lui, ea vorbind și el ascultând, ea continuând să vorbească și el nescoțând un cuvânt! Și nu avem de unde să știm ce se adună sub acea tăcere: probabil entuziasm și bucurie sau probabil furie față de soția care discută atât de liber cu un bărbat străin; și ne mai putem întreba dacă ea, în timp ce vorbește, se uită drept în ochii lui sau dacă își ferește privirea în jos, departe de soțul în fața căruia, dintr-un motiv oarecare, nu i-a apărut niciun înger.
Chiar dacă doar o mică parte din ceea ce am prezentat chiar a avut loc, nu e niciun dubiu că vestea pe care au primit-o îi va zgudui pe amândoi până în măduva oaselor, că îi va răvăși lui cele mai adânci simțăminte despre infertilitatea ei atât de îndelungată și despre brusca sarcină și poate că îi va răvăși și ei simțămintele față de el, față de slăbiciunea și de impotența lui, care, se pare, sunt sugerate în această scurtă scenă.
Iar noi, cei care tragem cu ochiul, suntem într-atât de captivați de acest moment de familie foarte încărcat, încât aproape că nu observăm că ceea ce soția îi povestește soțului ei nu este chiar același lucru cu ceea ce i s-a spus. Două detalii centrale lipsesc: ea nu menționează că niciun brici nu trebuie să atingă capul fiului lor nenăscut, nici nu-i spune soțului că fiul lui „va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor".
De ce omite ea aceste detalii cruciale?
S-ar putea argumenta că exaltarea și confuzia ei au făcut-o să uite, pur și simplu, de chestiunea briciului. Era, fără îndoială, destul de agitată; și probabil că i s-a părut de la sine înțeles că Manoe era

conștient că, dacă băiatul urma a fi un nazireu, bine cunoscutele restricții urmau să i se aplice, inclusiv interzicerea tăierii părului. Dar cum să explici a doua omisiune? Cum se poate explica faptul că o femeie omite – chiar ascunde – în fața soțului ei o informație într-atât de importantă privitoare la viitorul lor fiu, o veste care, cu siguranță, i-ar fi oferit acestuia satisfacție și mândrie și, probabil, o oarecare răsplată pentru toți acei ani amari fără copii?

Pentru a înțelege asta, pentru a o înțelege *pe ea*, trebuie să ne întoarcem și să citim povestea prin ochii ei. Amintiți-vă că textul biblic nici nu îi reține numele. Cuvântul „stearpă“ este tot ceea ce se spune despre ea și este chiar dublat: „stearpă și nu născuse copii“. Această emfază sugerează că ea așteptase ani întregi un copil, care nu apăruse. Probabil că abandonase posibilitatea de a avea un copil într-o bună zi. Și este foarte posibil ca „titlul“ *ʾakara*, „cea stearpă“, să-i fi fost „acordat“ de către alții, în familie, în trib, în toată zona Țora. Și, cine știe, poate că și soțul ei, în momente de furie, îi arunca din când în când epitetul distrugător *ʾakara* și că până și între ei cuvântul a devenit numele ei, spinul care o împunge de fiecare dată când se gândește la ea și la soarta ei.

Și acum aceeași „femeie fără copii, care nu a născut“ este binecuvântată brusc de apariția unui înger care îi aduce vestea că va avea un copil. Totuși, în exact aceeași clipă în care visul ei se împlinește și bucuria ei e fără limite, îngerul adaugă: „Căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu și el va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor.“

Iar ea se aruncă într-un vârtej amețitor de gânduri și sentimente.

Va naște un fiu. *Ea* va naște. Până acum nu știa nimic despre asta, bineînțeles. Îngerul a aflat primul și i-a dat vestea. Și poate că în momentul vestirii ea simte o tresărire neobișnuită înăuntrul său (îngerii știu că revelațiile funcționează mai bine cu dovezi concrete). Iar ea e fără îndoială foarte mândră că fiul ei va fi cel care îi va salva pe israeliți; ce mamă nu ar fi mândră să-l nască pe salvatorul poporului său? Dar poate că, într-un colț ascuns al inimii sale, fericirea ei nu e chiar întreagă.

Fiindcă o altă cugetare, dureroasă și încă reprimată, începe să o roadă: nu a conceput copilul propriu, numai al ei, ci, mai degrabă, un soi de „simbol național“, un nazireu al lui Dumnezeu și salvatorul Israelului. Și unicitatea sa nu este ceva care se va dezvolta încet, de-a lungul anilor, astfel încât cei doi să se poată obișnui, în mod confortabil, cu rolurile lor – să fii mama unui izbăvitor este și o poziție de responsabilitate –, ci, în schimb, asta se întâmplă acum, brusc, deodată, într-un mod fixat și inexorabil: „Căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu...“

Încearcă să înțeleagă. Acest copil, copilul așteptat de multă vreme, în clipa în care i s-a dat ei, în care a început să înmugurească în ea, a fost deja atins, după cum se vede, de o entitate străină, iar asta înseamnă – și aici simte o înțepătură ascuțită și străină – că va fi un copil care nu va fi niciodată doar al ei.

Înțelege ea acest lucru imediat? Nu avem cum să știm. Întreaga întâmplare a copleșit-o cu siguranță și este foarte posibil ca în acest moment ea să fie plină doar de bucurie în legătură cu sarcina și de mândrie față de băiatul special pe care îl va naște – ea, nu ceilalți din sat și din trib, care o vedeau doar ca *ʾakara*, cea fără copii... Dar putem bănui că, în adâncul sufletului ei, mama lui Samson știe, cu o profundă intuiție feminină – o cunoaștere care nu are nimic de-a face cu vreo credință religioasă sau cu frica față de Dumnezeu –, că ceea ce i s-a dat i-a și fost luat în aceeași clipă. Momentul celei mai mari intimități – în interiorul ei, ca femeie – a fost confiscat și transformat într-un eveniment public, împărtășit cu străinii (inclusiv cu noi, care-i interpretăm povestea după câteva mii de ani), și, din acest motiv, printr-un gest instinctiv de distanțare și de negare, respinge o parte dintre veștile îngrijorătoare.

Iar aici ne amintim de o altă femeie din Biblie, care a avut aceeași soartă ca mama lui Samson: Hanna,

care s-a rugat și s-a jurat, lăcrimând, că, dacă va naște un fiu, i-l va da lui Dumnezeu ca nazireu și care, ca urmare a acelui jurământ, l-a născut pe Samuel și a fost obligată să i-l dea marelui preot Eli. Ambele povești – ale unor sarcini extraordinare – conțin sugestia incomodă că Dumnezeu a exploatat cumva disperarea acestor mame, care voiau într-atât de mult să conceapă și să nască, încât erau gata să accepte orice „sugestie" referitoare la destinul copilului lor, ba chiar – în limbajul zilelor noastre – să servească drept mame-surogat pentru planurile mărețe ale lui Dumnezeu.
Soția lui Manoe se duce la soțul său și îi povestește despre întâlnire – și am văzut deja că relatarea ei sună aproape apologetic și că e extrem de detaliată: spunând în aparență totul, dar, de fapt, omițând multe. Merită menționat aici că nu puțini dintre comentatorii poveștii – inclusiv poeți și dramaturgi, pictori și romancieri care au explorat personajul lui Samson de-a lungul anilor – au făcut aluzie la faptul că acesta s-a născut dintr-o legătură dintre mama lui și „omul Domnului". Alții, în mod special Vladimir Jabotinski, în minunatul său roman *Samson the Nazarite*, au mers până într-acolo încât să prezinte posibilitatea ca Samson să fi fost produsul aventurii dintre mama lui și un filistean în carne și oase.[2] În această cheie de lectură, chestiunea „omului Domnului care a venit la mine" era, pur și simplu, un alibi pe care ea l-a inventat ca să-i explice sarcina sa rușinoasă lui Manoe. Această ipoteză, bineînțeles, adaugă savoare suplimentară legendei relațiilor complexe ale lui Samson cu filistenii. Dar noi, oricât am fi de tentați, vom crede, în schimb, versiunea dată de mama lui Samson, din moment ce vom descoperi în curând că, și dacă a spus întregul adevăr, trădarea ei majoră și fatidică nu a fost, în cele din urmă, ca să-l rănească pe soțul ei.
Fiindcă, după ce-l anunță pe Manoe că vor avea un fiu, îi relatează a doua parte a mesajului îngerului – pe care, după cum va fi amintit, îl citează nu chiar complet. Omite să menționeze interzicerea tăierii părului; de asemenea, rolul viitor al băiatului ca salvator al nației. „Nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu", spune ea și încheie cu câteva cuvinte de-ale ei: „până în ziua morții sale".
Iar aceasta e, cu siguranță, o adăugire ciudată: o femeie care tocmai a aflat că va avea un copil după mulți ani de infertilitate îi spune soțului ei ce se va aștepta de la fiul lor – și apoi vorbește despre *ziua morții lui*?
Chiar și cineva care nu este părinte, care nu a trăit acel moment special când cuplul primește vestea cea bună, știe că într-o astfel de ocazie nu există nimic altceva mai îndepărtat de inimile și de mințile lor decât „ziua morții" copilului lor încă nenăscut. Și chiar dacă mulți părinți anxioși sunt preocupați, chiar până la obsesie, de pericolele și de dezastrele care-i așteaptă pe copiii lor, cu siguranță că nu sunt înclinați, per ansamblu, să-și imagineze copilul drept o persoană în vârstă, decrepită, aproape de sfârșit – și, cu siguranță, nu mort. Pentru a construi o astfel de imagine mentală e nevoie de un act înverșunat, aproape violent, de înstrăinare, care ar părea să contrazică instinctele firești ale părinților.

O femeie care se gândește și care vorbește cu voce tare despre ziua morții copilului care abia ce începe să se formeze în pântecul ei are nevoie de o cantitate remarcabilă de seriozitate sumbră. O astfel de femeie, într-un astfel de moment, își asumă o poziție de crudă înstrăinare – față de copil, față de tatăl care aude astfel de cuvinte și, nu mai puțin, față de ea însăși.
Ce a făcut-o, în acest caz, pe soția lui Manoe să adauge aceste cuvinte?
Din nou, să „derulăm caseta" și să încercăm să examinăm ce s-a întâmplat mai exact. Îngerul îi aduce femeii vestea, apoi dispare. Ea se grăbește la soțul ei, în timp ce mesajul amestecat se învârtejește în ea: este sau va fi în curând însărcinată; dar copilul – cum să o spunem? – nu este în întregime al ei, nu este așa cum sunt alți copii pentru mamele lor. A fost depozitat în ea, cum s-ar zice, pentru a fi în

siguranță, iar ea știe că lucrurile care sunt puse la păstrare trebuie, în cele din urmă, să fie date înapoi. Ceva începe s-o apese, să o încetinească: cine este atunci acest copil care crește în ea? Este el făcut în întregime din esența, din sângele și din oasele părinților săi? Dacă e așa, de ce i se pare că și acum el e diluat de o altă esență, străină și de nepătruns, de ceva enigmatic și supraomenesc (și, de aceea, probabil, și inuman)?

Aici, făcând un salt mental înainte de câteva mii de ani, ceea ce ne vine în minte e un interviu mișcător dintr-un ziar, luat cândva mamei lui Andrei Saharov, celebrul fizician rus și laureat al Premiului Nobel. A vorbit despre fiul ei cu mândrie, bineînțeles, și cu dragoste, dar la sfârșitul interviului a spus cu un soi de oftat: „Uneori mă simt ca o găină care a dat naștere unui vultur." Și în acele cuvinte poate fi auzită o urmă de uimire. Poți simți uimirea din ochii ei, care l-a distanțat pe fiu de inima mamei lui și care l-a pus într-un loc unde ea putea să-l privească cu obiectivitate totală, de parcă ar fi fost un „fenomen" sau un adevărat străin; de parcă însăși mama l-ar fi cocoțat pe fiu pe un piedestal și s-ar fi uitat la el din aceeași poziție – și de la aceeași distanță – din care ar fi făcut-o oricine altcineva, iar din acest loc ea șoptește: „Cine ești tu? În ce măsură ești tu cu adevărat al meu?"

Și probabil că și mama lui Samson, în timp ce merge să-i ducă soțului ei vestea cea bună, este sfâșiată de astfel de întrebări – în ce măsură este al meu? Este acesta copilul pentru care m-am rugat? Voi fi în stare să-i dau iubirea generoasă și firească pe care am jinduit atâta vreme să i-o dau unui copil care să fie al meu?

Și apoi, când se întâlnește cu soțul ei și îi vorbește, cuvintele îi pătrund brusc în minte cu forță și cu toate implicațiile lor complexe. Când ajunge la cuvintele „nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu", aproape că simți cum ceva dinăuntrul ei e blocat, împietrit, înghețat și, în loc să citeze complet cuvintele îngerului, le înghite și scoate altele neașteptate, care probabil că o iau și pe ea prin surprindere: „până în ziua morții sale".

Dacă am zăbovit prea mult asupra acestui moment este din cauză că simțim că cineva a cărui mamă ar putea să-l privească, chiar și pentru o clipă, de la o astfel de distanță, cineva a cărui mamă l-a jelit încă înainte să se nască va fi întotdeauna înstrăinat și distant în relațiile cu alții. Îi va lipsi întotdeauna capacitatea pentru simplul contact uman care vine atât de natural pentru majoritatea oamenilor și nu va fi niciodată în stare să fie – după cum însuși Samson a spus-o spre sfârșitul vieții sale – „un om obișnuit".

Și astfel, chiar dacă mama lui Samson a fost „vindecată" miraculos de infertilitate, se pare că i-a transmis direct fiului ei această sterilitate (ca metaforă) care îndepărtează un om de centrul vital al existenței umane – un caz unic de „sterilitate ereditară".

Totuși, Dumnezeu, și nu mama lui Samson, a decretat că el va fi un nazireu, cu alte cuvinte, o persoană care face diferența între sine și viață – și, într-adevăr, în cuvântul ebraic *nazir* auzim cum se contopesc sugestiv rădăcina *ndr*, însemnând „jurământ", și cuvântul *zar*, „străin". Totuși, e greu să nu simți că și opinia mamei asupra fiului ei – privirea ei intimă asupra embrionului pe care-l poartă și verdictul ei tulburător –, nu mai puțin decât porunca lui Dumnezeu, a determinat cursul fatidic al vieții lui, până în ziua morții.

Stranietatea conferită copilului nenăscut se multiplică în curând. Manoe, luat prin surprindere, se roagă lui Dumnezeu și cere instrucțiuni suplimentare: „O, Doamne, omul acela al lui Dumnezeu, pe care Tu l-ai trimis la noi, să vină din nou și să ne învețe ce anume să-i facem pruncului care se va naște."

„*Pruncului* care se va naște?" Încă în burta mamei sale, Samson e deja catalogat de tatăl său, i se dă o

definiție oficială, un loc prestabilit. Fiindcă, deși buzele lui Manoe au jinduit mulți ani să pronunțe cuvintele „fiul nostru", „copilul meu", „băiatul meu", el are grijă să folosească termenul folosit de omul lui Dumnezeu, așa cum l-a citat soția sa, probabil fiindcă simte că trebuie și acum să păstreze o distanță cuprinsă de venerație față de cel care va deveni în curând un personaj legendar.
Iar Manoe ghicește probabil ceva mai mult: va fi necesar să se ocupe de acest copil ca de un vas prețios – probabil prea prețios –, ceea ce s-ar putea să se dovedească dincolo de mijloacele spirituale ale părinților săi; și acesta nu va fi un copil care să poată fi crescut doar conform instinctelor naturale ale cuiva; și, Dumnezeule, Te rog, dă-mi, dacă se poate, instrucțiuni suplimentare...
Și, într-adevăr, îngerul se întoarce, dar alege să apară din nou în fața soției, „la vremea când ea se afla la câmp și bărbatul ei nu era cu dânsa". Și astfel se întărește impresia că îngerul, dintr-un motiv sau altul, preferă să-i încredințeze informația, secretul, femeii și că se străduiește să se întâlnească iar cu ea când e singură; și nu doar „singură", ci atunci când soțul ei nu e cu ea. Dar ea – probabil de teama bârfelor sau din loialitate pentru soțul său și conștientizând destinul lor împărtășit – vrea ca Manoe să fie prezent la întâlnire. De această dată, naratorul intră în niște detalii: „femeia a alergat în grabă și i-a spus bărbatului ei". Ne putem imagina picioarele ei puternice grăbindu-se printre tulpinile de cereale, cu brațele împingând și tăind aerul, cu gândurile zburându-i prin cap, în timp ce ajunge la Manoe și îi spune că același bărbat – „care a venit la mine în ziua aceea" – i-a apărut din nou.
Vayakom vayelech Manoah aharei ishto: „Manoe s-a sculat și a mers după femeia lui."
Sunetul și rezonanța acestor cuvinte transmit mișcările lente și greoaie ale lui Manoe, al cărui nume înseamnă „odihnă" și care, în ebraica mai recentă, mai înseamnă și „decedat". Astfel, în cinci cuvinte care se află într-un contrast amuzant față de „femeia a alergat în grabă și i-a spus bărbatului ei", naratorul a schițat un soi de trântor care se târăște în spatele soției sale iuți și energice. Într-adevăr, Manoe a fost aspru pedepsit de autorii rabinici ai Talmudului, care l-au etichetat drept *am ha'aretz*, un ignorant, fiindcă încalcă o regulă vitală a sexelor: „Un bărbat nu merge în spatele unei femei pe drum, chiar dacă e soția lui – și, chiar dacă se află pe un pod cu ea, ea ar trebui să-i fie alături și oricine merge în spatele unei femei când trece un pod nu va avea loc în lumea de apoi."[3]
Așa că Manoe își urmează soția, se întâlnește cu străinul, încearcă să-l cântărească din ochi. Deși anterior ceruse explicit ca Atotputernicul să-l aducă înapoi pe „omul lui Dumnezeu", Manoe s-ar putea să nu se fi eliberat încă de o suspiciune sâcâitoare în legătură cu individul pe care soția sa l-a întâlnit singură pe câmp – de două ori –, după care ea știuse imediat că urma să aibă un copil. „Tu ești omul care i-a vorbit femeii mele?", întreabă el, iar cititorul poate să-și imagineze, dincolo de cuvinte, privirea abătută pe care i-o aruncă îngerului și poate auzi amestecul de neîncredere și de gelozie și modestia țâfnoasă a unui bărbat care nu poate să facă altceva decât să-și recunoască propria inferioritate.
Observați că Manoe nu întreabă „Tu ești bărbatul care a venit la femeia mea?" Probabil că ceva îl oprește să folosească acel cuvânt aspru, a cărui pronunțare într-o astfel de situație încărcată – doi bărbați, o femeie posibil însărcinată – ar putea să-i împingă pe cei trei într-o confruntare deschisă. Totuși, în același timp, Manoe îl numește pe străin „om", nu „omul lui Dumnezeu", și alătură cuvintele „bărbat" și „femeie", cuplându-le într-un cocon intim, în timp ce stă afară, expunându-și astfel mai departe suspiciunile și gelozia care pâlpâie în spatele întrebării sale.[4]
Iar îngerul răspunde scurt: „Da, eu sunt."
„Fie ca vorbele tale să se-mplinească în curând", spune Manoe, adăugând: „Ce reguli vor trebui urmate pentru băiat?" Și aici, din nou, se strecoară un ton de prudență față de străin și poate chiar față de fiul

promis și e clar că Manoe încă nu crede că discută cu un om al lui Dumnezeu, cu atât mai puțin cu un *înger*, fiindcă, dacă ar crede asta, sigur s-ar arunca la pământ și nu ar vorbi cu el așa cum a făcut-o, cu lipsă de curtoazie și fără vreun cuvânt de rugă.
Și aici se ivește întrebarea: și-a schimbat îngerul aspectul între cele două apariții ale sale, în fața soției și acum, în fața soțului? Fiindcă e clar că în ochii lui Manoe el nu pare a fi fără tăgadă un „înger de-ai lui Dumnezeu, foarte înfricoșător". A exagerat femeia, dintr-un motiv sau altul, în descrierea ei – sau probabil că aspectul îngerului nu s-a schimbat deloc, ci, mai degrabă, adevărata diferență rezidă în abilitățile bărbatului și ale femeii de a „citi" identitatea ascunsă a interlocutorului lor?
Îngerul, din nou, dă instrucțiuni detaliate privind comportamentul adecvat care va asigura nașterea și creșterea potrivite ale nazireului lui Dumnezeu. În același timp, este greu să nu observăm că, de-a lungul conversației, el vorbește cu Manoe cu o reticență evidentă, de parcă ar protesta, subliniind astfel inutilitatea bărbatului și statutul său secundar față de soția lui: „Femeia trebuie să se ferească de tot ce i-am spus."
Recitind, ne dăm seama că nici îngerul, când îi repetă instrucțiunile lui Manoe, nu menționează interdicția de a tăia părul copilului. Care este sensul acestei omisiuni repetate, de această dată din partea îngerului? Când femeia a făcut asta, aceasta a putut fi atribuită confuziei ei de moment. Dar de această dată omisiunea ia o formă mai serioasă: punctul slab al lui Samson era, bineînțeles, părul său, iar tăierea buclelor lui a fost ceea ce, în cele din urmă, a dus la moartea lui. Se poate întâmpla ca femeia și îngerul să dorească, din vreun motiv anume, să ascundă de tată secretul slăbiciunii fiului? Este posibil ca cei doi să simtă că într-o chestiune atât de critică pentru viața „copilului care trebuie să se nască" nu se puteau baza pe Manoe să păstreze secretul?
Chiar și după sublinierea instrucțiunilor, încordarea dintre soț și înger persistă. Situația lui Manoe e intolerabilă: un val de informații îl copleșește din fiecare parte; e inundat de sentimente dure și contradictorii, mai ales de suspiciunea sâcâitoare că soția lui și străinul semeț pun la cale o conspirație elaborată contra lui. Chiar și cineva mai iute și mai isteț ar simți, într-un astfel de moment, că îi slăbește judecata. În nefericirea lui, Manoe încearcă să se apropie de înger: „Nu-ți vom da drumul să pleci până când nu vom găti un ied", se oferă el. Îngerul refuză, fără vreun motiv anume, într-o manieră ostilă și critică: „Dacă nu mă lași să plec, nu voi mânca din mâncarea ta", spune el, adăugând că Manoe ar trebui să sacrifice iedul Domnului, nu lui. Probabil că suspectează că Manoe doar vrea să-l rețină, în încercarea de a-i desluși intențiile. „Fiindcă Manoe nu-și dă seama că acela era îngerul Domnului", spune textul, iar lipsa lui de înțelegere, chiar și după ce au trecut câteva minute, dovedește mai departe obtuzitatea caracterului lui Manoe.
Rușinat, Manoe vrea să afle numele îngerului, adăugând o explicație stângace întrebării sale: „După ce cuvântul tău se va fi împlinit, ar trebui să te preamărim", cu alte cuvinte, după ce se va împlini profeția. Dar îngerul îl refuză categoric: „Nu trebuie să întrebi numele meu; este *peli*", miraculos, de neștiut. *Peli*, răspunde el; cu alte cuvinte, dincolo de lumea ta, prea mare pentru tine. Se poate presupune că acest cuvânt, spus dintr-o dorință clară de a-l amuți pe Manoe, va rămâne multă vreme înscris în memoria lui. O insultă ca aceasta nu poate decât să reverbereze în zilele care urmează, când va fi în fața fiului său și când se va lovi – ca de un zid – de faptele sale de neînțeles, ciudate și miraculoase.
Manoe, ezitant și confuz ca urmare a răspunsului dezarmant al îngerului, așază iedul și ofranda de mâncare pe o piatră. Îngerul face un miracol, scoate foc din piatră, după care urcă spre cer, în timp ce Manoe și soția sa privesc și-apoi se aruncă amândoi cu fața la pământ. Și doar acum, în sfârșit, Manoe

crede că acesta a fost într-adevăr un înger al Domnului. „Negreșit vom muri, fiindcă am văzut o făptură dumnezeiască", îi spune soției lui, cu vocea tremurând de spaimă – o teamă nu numai de Dumnezeu și de înger, ci și de tot ceea ce uluitoarea întâlnire este menită să aducă în viețile lor. Și poate că e și o teamă de copilul nenăscut, copilul lor, pentru care au așteptat și s-au rugat, care nici măcar acum nu e înconjurat de lichid amniotic, ci de o membrană impenetrabilă de taină și primejdie. „Vom muri cu siguranță", bâiguie Manoe, iar soția îi răspunde cu o logică simplă, poate și cu un dispreț subtil împrumutat din atitudinea condescendentă și detașată a îngerului, care plutește încă peste ei: „Dacă Dumnezeu ar fi vrut să ne omoare, n-ar fi primit o jertfă aprinsă și o ofrandă de hrană de la noi și nu ne-ar fi arătat toate aceste lucruri și nu ne-ar fi dat o astfel de veste."

Și, astfel, această femeie, care cu numai câteva momente în urmă era redusă la epitetul „stearpă", crește în mintea cititorului cu fiecare verset. Probabil că sarcina cea nouă este cea care îi dă putere și o înnobilează sau poate că ceea ce îi dă o nouă încredere, în ciuda tuturor dubiilor și a temerilor sale, este convingerea că poartă un copil care este unic. Este greu de imaginat, în plus, că o femeie atât de isteață ca ea nu observase că îngerul alesese – de două ori – să-i apară doar ei.

Dar se poate la fel de bine ca aceste presupuneri să fie incorecte, amestecând cauza și efectul; și, mai degrabă, e posibil ca ea să fi fost astfel tot timpul, o femeie puternică și isteață, inventivă și curajoasă, și cu siguranță că din aceste motive îngerul a ales să-i aducă ei, nu soțului său, veștile. Este interesant de observat în acest sens că Rembrandt, când a pictat întâlnirea dintre cuplu și înger, „l-a împins" pe Manoe cu fața în jos, într-o poziție umilă, chiar ridicolă – la prima vedere seamănă cu un sac de cartofi –, în timp ce soția, în contrast cu relatarea biblică, stă în picioare lângă soțul ei căzut, emanând noblețe, încredere și hotărâre. Este clar că și Rembrandt, la fel ca mulți care au citit povestea, a simțit că femeia e cea puternică și dominatoare. Și, dacă așa stau lucrurile, putem deja să ne imaginăm cât de hotărâtoare va fi influența ei și a cuvintelor pe care tocmai ce le-a rostit asupra lui Samson – din pântec până în ziua morții lui.

Zora este astăzi un kibbutz, aflat nu departe de un *tel* sau de o movilă care aproape cu siguranță stă deasupra rămășițelor arheologice ale așezării biblice. Fondatorii săi, membri ai mișcării socialiste „Kibbutzuri Unite" și veterani ai legendarei forțe combatante Palmach, s-au așezat acolo spre sfârșitul anului 1948, în toiul Războiului de Independență care izbucnise când armatele din patru state arabe invadaseră nou-înființatul stat Israel. În cursul acestui război, la fel ca în războaiele din vremea judecătorilor, câmpiile Iudeii erau de o mare importanță strategică și, drept urmare, un punct crucial pentru forțele combatante.

Când armata israeliană a ajuns lângă satul arab Sar'a, majoritatea locuitorilor săi au fugit, iar cei care au rămas au fost expulzați. Cu toții au devenit refugiați, majoritatea ajungând în tabăra de refugiați Deheishe, nu departe de Hebron, unde familiile lor încă locuiesc.

E mijlocul lui octombrie 2002. O zi fierbinte și mohorâtă în câmpii. Radioul transmite că este trafic intens la intersecția Samson, între Zora și Eștaol. O cărare de pământ pleacă din drumul principal într-o pădure, conducându-l pe turist în grădinile abandonate Arab Sar'a. Acolo, ascunse într-un mic crâng, apar brusc două persoane, mamă și fiu, palestiniene, care au venit din Deheishe ca să culeagă măslinele din livada care odinioară a aparținut familiei lor. Femeia scutură puternic ramurile pomului și le bate cu un băț, iar fiul ei, un băiat de vreo zece ani, adună repede și în liniște ploaia neagră de măsline pe un cearșaf întins sub pom.

Aici, acum circa trei mii de ani, în același peisaj maroniu și accidentat, printre măslini și stejari, terebinți și roșcovi, soția lui Manoe s-a întins ca să nască. Aici i-a dat băiatului ei numele *Shimshon*,

care în ebraică înseamnă „micul soare“ și care probabil că e și o combinație între cuvintele *shemesh* și *on* – soare plus putere, virilitate.

Există, bineînțeles, o mare asemănare între Samson și alți „eroi ai soarelui“, precum Hercule, Perseu, Prometeu și Mopsus, fiul lui Apollo[5]. În Talmud, rabinul Yohanan a căutat să-l „purifice“ pe Samson de orice urmă de păgânism: „Samson a fost numit după Cel Sfânt, fie El binecuvântat, după cum se spune, «fiindcă Domnul Dumnezeu este un soare și un scut» (Psalmi 84:12). După cum Dumnezeu apără întreaga lume, așa și Samson în vremurile sale apără Israelul.“[6] Flavius Josephus, istoricul iudeo-roman din secolul I, în lucrarea sa *Antichități iudaice*, afirmă că „Samson“ înseamnă „puternic“, adăugând că „băiatul a crescut repede și era clar, din frugalitatea dietei sale și din pletele sale curgătoare, că urma a fi profet“.[7]

„Și pruncul a crescut, iar Dumnezeu l-a binecuvântat“, ne spune Biblia, iar Talmudul comentează că „a fost binecuvântat *b'amato*“, cuvântul *amah* (literal, „cot“*) fiind un eufemism pentru penis: „*Amah*-ul lui era ca al celorlalți bărbați“, continuă Talmudul, „dar sămânța sa era ca un torent care curge iute.“[8] Chiar dacă acest comentariu rabinic se aventurează ciudat de departe, faptele ulterioare ale lui Samson subliniază într-adevăr ideea generală a presupunerii sale. Și nu mai puțin important decât această binecuvântare divină specială este ceea ce urmează apoi: „Și Spiritul Domnului a început a Se avânta împreună cu el în tabăra lui Dan, între Țora și Eștaol.“

1* Unitate de măsură egală cu 45 de centimetri (n. tr.).

Ce este mai exact acest „spirit“ divin care începe să-l „avânte“ pe băiat? A fost un sentiment al misiunii, o chemare sau un puseu interior de inspirație? *Lefa'amo*, spune ebraica, din rădăcina cuvântului „a bate“ sau „a palpita“, un ecou clar al bătăii inimii umane, care bate mai tare când sentimentele cuiva sunt stârnite. Într-adevăr, acest sunet, persistent și agitat, va ieși din trupul și sufletul lui Samson în fiecare etapă a vieții sale. Talmudul din Ierusalim, încercând să dea o expresie fizică concretă agitației lui Samson, spune că, atunci când spiritul sfânt a pogorât asupra lui, fiecare dintre pașii lui a fost la fel de mare ca distanța dintre Zora și Eștaol, iar cârlionții din părul lui sunau ca un clopoțel – *pa'amon* în ebraică, din aceeași rădăcină –, iar sunetul se auzea, de asemenea, pe aceeași distanță.[9] Zoharul sau „Cartea splendorii“, lucrarea centrală a misticismului ebraic, oferă o descriere emoționant de vie: „*Lefa'amo*. Spiritul venea și pleca, venea și pleca și nu se așeza cum trebuie în el. Și este astfel scris, «spiritul Domnului a început să-l avânte», fiindcă așa s-a întâmplat de la început“.[10] Comentatorul medieval Ghersonide, în alt joc de cuvinte, interpretează agitația lui Samson din punctul de vedere rațional al eroului: „O dată (*pa'am*) hotăra că va porni la război contra filistenilor, altă dată hotăra să nu o facă, ca un clopot care bate într-o parte și în alta.“

Totuși, o simplă citire a textului dezvăluie că Samson nu e mișcat de nicio chemare sau inspirație, ci că apucă, mai degrabă, într-o direcție diferită și neașteptată. Căci ce face tânărul când e ațâțat de spiritul lui Dumnezeu? Începe să adune o armată pentru a-și izbăvi poporul cât mai repede de filisteni sau adună putere politică în tribul său sau încearcă să obțină binecuvântarea și sprijinul unui mare preot? Absolut deloc: Samson *se îndrăgostește*.

„Samson s-a coborât la Timna; iar în Timna a văzut o femeie dintre fiicele filistenilor.“

Imediat urcă dealul acasă, la Zora, se duce la tatăl său și la mama sa și spune răspicat: „Am văzut în Timna o femeie dintre fiicele filistenilor; așadar, luați-mi-o de femeie!“ Și, deși cuvântul „dragoste“ nu apare aici în mod explicit, poți simți în cuvintele lui Samson hotărârea și profunzimea sentimentelor care îl macină. E greu de știut dacă el însuși e capabil în acest moment să-și deslușească emoțiile încurcate, să separe dragostea de noul mare „spirit divin“, dar este acest lucru atât de surprinzător?

Dragostea – și mai ales prima dragoste – e, fără îndoială, în măsură să stârnească într-un om sentimentul că tocmai s-a născut și că un vânt nou, puternic și neobișnuit, bate prin el.
Aici e cazul să explicăm – pentru cei nedumeriți de această împerechere rapidă a unui nazireu cu o femeie – că nazireul în iudaism nu e același lucru cu un călugăr în tradițiile creștină sau budistă.[11] În Tora (vezi Numerii, capitolul 6), nazireului iudeu i se ordonă să se abțină de la trei lucruri: îi este interzis să bea vin sau să mănânce struguri sau derivatele lor; nu are voie să-și taie părul; și nu poate merge lângă un cadavru (o prohibiție nespecificată în cazul lui Samson). Pe de altă parte, nu i se interzice să se căsătorească sau să cunoască intim o femeie. Totuși, cititorul e sfătuit să nu se aștepte la escapade suculente, asemănătoare poveștilor cu călugări lascivi din Chaucer sau Boccaccio. Scriitorul biblic – care, ca majoritatea autorilor, e o acritură înnăscută – se grăbește să observe, în legătură cu atracția lui Samson față de o femeie filisteană, „că de la Domnul este aceasta, că el caută, adică, să se răzbune pe filisteni – fiindcă la acea vreme Israel se afla sub stăpânirea filistenilor".
Cu alte cuvinte, nu dragostea sau pasiunea ori romantismul și, mai presus de toate, nu liberul-arbitru: Samson e atras de femeia filisteană fiindcă Dumnezeu caută o scuză să îi lovească pe filistenii care îi oprimă pe israeliți. Acesta este singurul motiv pe care Biblia îl oferă pentru dorința pe care o simte Samson. Dar această prezentare a evenimentelor nu-l poate opri pe cititor să se întrebe despre rolul lui Samson-bărbatul în această poveste. Fiindcă el însuși, cu siguranță, nu-și trăiește sentimentele de dragoste ca fiind „pretextul" altcuiva – nici măcar al lui Dumnezeu –, iar reacția lui puternică și imediată față de femeia din Timna dovedește că el, bărbatul, Samson în carne și oase, caută și are nevoie de iubire! Este el capabil în vreun fel să înțeleagă că această dragoste aprinsă nu e în totalitate „a lui" și că el e doar o unealtă militară și politică în mâinile lui Dumnezeu? Există vreun bărbat care ar putea înțelege așa ceva? Există oare cineva care ar putea suporta să știe că, tot așa cum nu a fost „copilul natural" al părinților lui, acum, ca bărbat, dorința lui firească pentru o femeie a fost confiscată sau sădită în el?
Și, în timp ce punem aceste întrebări, o posibilitate tristă devine din ce în ce mai clară: eroul poveștii noastre este un om care nu știe și probabil că nici nu va înțelege vreodată cu adevărat că Dumnezeu, chiar înainte de nașterea lui, și-a apropriat dorințele, dragostea, întreaga lui viață emoțională.
„Luați-mi-o de femeie"; Samson pe jumătate îi roagă, pe jumătate le ordonă părinților lui. E interesant de notat că, prin contrast cu tipica scenă biblică în care un fiu își roagă tatăl să-i aducă o femeie anume ca soție, aici Samson merge cu cererea și la tatăl, și la mama lui. Și, de aici, ei vor fi menționați aproape întotdeauna împreună, tatăl și mama, căci povestitorul biblic subliniază mereu că mama lui Samson e cel puțin la fel de importantă ca tatăl lui.
Și îi răspund, de asemenea, împreună, într-o singură voce („tatăl său, ca și mama sa, i-a zis"), ceea ce părinții le răspund în mod obișnuit Samsonilor în astfel de situații: „Oare printre fiicele semenilor tăi și în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci și să-ți iei femeie dintre filistenii netăiați împrejur?" Cu alte cuvinte – de ce nu te însori cu una de-ale tale?
Problema e nu numai că Samson alege să se căsătorească cu o străină, cu fiica unui alt neam, ci și că acest neam, în particular, filistenii, e printre cei mai răi și mai înverșunați inamici ai Israelului: având avantajul armelor de fier, se aruncă în mod repetat în cucerirea și în luarea în sclavie a triburilor Israelului, în timp ce le împiedică să-și dezvolte propriul meșteșug al fierăritului, „fiindcă filistenilor le era teamă că evreii vor face spade sau sulițe".[12] Într-adevăr, în ultimii patruzeci de ani, după cum se spune la începutul poveștii noastre, îi dominaseră și îi provocaseră pe israeliți. Și mai este, de asemenea, cunoscut că tribul lui Dan, tribul lui Samson, sălășluiește în zonele de graniță și că îi e greu să își

stabilească un cămin acolo, fiind în mod continuu în conflict cu neamuri mai puternice, cu filistenii și cu alții. Aceste lupte continue au epuizat tribul, l-au împuținat și l-au privat de influența sa culturală, politică și socială în cadrul nației israelite.[13] (În această lumină e posibil să considerăm oarecum nerealistă binecuvântarea lui Dan din partea tatălui său, Iacob, înainte de moartea patriarhului, expresie și a unei speranțe, și a unei dorințe: „Dan își va guverna tribul ca unul dintre triburile lui Israel." După care Iacob adaugă, probabil cu un oftat greu: „Aștept izbăvirea Ta, Doamne..."[14])

Acesta este contextul național mai larg în care relația dintre Samson și femeia filisteană începe să înflorească. Dar nu este mai puțin fascinant ce se întâmplă aici între tânăr și părinții lui: întâi de toate, ei sunt confuzi, fiindcă știu (sau cel puțin mama lui știe) că Samson e menit a-și izbăvi poporul de filisteni, prin urmare, ce caută cu o femeie filisteană? Apoi, când ei îl întreabă „Oare printre fiicele semenilor tăi și în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci și să-ți iei femeie dintre filistenii netăiați împrejur?", e un clar ecou de blamare și nemulțumire: „De ce nu poți fi ca toți ceilalți?" Am putea citi asta cu un zâmbet, fiindcă sună ca toate replicile acelea obosite pe care atât de mulți dintre noi le-am auzit de la părinții noștri (și am jurat să nu le spunem niciodată copiilor noștri), dar povestea lui Samson e departe de a fi o comedie. Este o poveste tragică; nu în ultimul rând, fiindcă stranietatea acestui copil și diferențele dintre el și părinții lui sunt atât de evidente și clare, încât uneori pare că el și ei aparțin unor dimensiuni complet diferite ale existenței umane, două tărâmuri despărțite de un abis peste care nu poate fi aruncată nicio punte. Drept urmare, acea replică parentală răsuflată e rostită aici cu o durere de nelecuit și care le sfâșie sufletul.

Fiindcă se poate presupune că până acum părinții lui Samson au înțeles că, cu fiecare pas pe care îl face, stranietatea și diferențele sale vor deveni din ce în ce mai pronunțate, că va deveni clar tuturor că el, într-un fel, e făcut dintr-o „materie" diferită – din ceva de esență străină, de necunoscut, care l-a infiltrat chiar din pântec – și de aceea el nu va fi în stare vreodată, cel mai probabil, să se conecteze natural și armonios cu familia sau cu neamul lui.

Și, chiar dacă ei știu bine – fiind cei care, până la urmă, au primit informațiile – că Samson, prin natura lui, nu poate fi „ca toți ceilalți" sau ca alte ființe umane, trântesc întrebarea cu nemulțumire fiindcă e atât de greu pentru ei, ca părinți, să se împace, fără ezitare, cu marele plan divin care le-a confiscat fiul și l-a făcut ceea ce este. Simt, amândoi, durerea cordonului ombilical rupt într-atât de brutal, încât va rămâne rupt pentru totdeauna.

Ne putem imagina că în acest moment – în timp ce părinții lui încearcă să protesteze față de hotărârea sa – Samson se uită fix în ochii tatălui lui. Vrea să-i clarifice, cu acea privire, exact cât de „bună" e acea femeie, în opinia lui. În fața lui e Manoe, indecis și temător. Manoe, cel întotdeauna suspicios față de fiul care a apărut atât de brusc în casa lui, ca puiul unei păsări ciudate, în mod neașteptat și periculos. Manoe – un bărbat atât de diferit de Samson, fiul lui energic, obsesiv, hotărât, curajos și nervos. Conform textului, Samson nu răspunde întrebării tatălui său și a mamei sale. Nu știm dacă asta e din cauză că e atât de hotărât sau fiindcă acea întrebare parentală dureroasă – „Oare printre fiicele semenilor tăi și în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci și să-ți iei femeie dintre filistenii netăiați împrejur?" – declanșează, pentru o clipă, o senzație neliniștitoare, pâlpâirea vagă a posibilității că motivul pentru care el e atât de atras de această fată filisteană s-ar putea să nu fie atât de evident sau în totalitate „natural".

Din nou îi spune lui Manoe: „Adu-mi-o pe aceea, căci ea este cea care îmi trebuie." De această dată, Samson se adresează doar tatălui său. E posibil să facă asta fiindcă simte că Manoe e mai slab și mai ușor de convins. Dar mai poate fi, de asemenea, din cauză că se simte obligat să-și ferească ochii de

mama lui, fiindcă, atunci când vorbește despre o femeie care e „cea care trebuie“, nu e în stare să se uite drept la femeia care a fost partenerul principal – chiar dacă involuntar – în trasarea destinului lui încurcat și anevoios.
Samson și tatăl lui schimbă priviri ostile. Acesta este un moment decisiv în povestea personală a lui Samson. Alte lupte dificile îl așteaptă, dar aceasta e prima dată când a trebuit să se revolte în mod deschis contra autorității tatălui lui (și a mamei). Fără îndoială că a fost extrem de clar pentru toată lumea, chiar și înaintea acestei situații, că Samson nu e la fel ca alți oameni. Povești spuse în familie și răspândite în cadrul tribului au susținut această părere, povești despre circumstanțele neobișnuite ale concepției sale și despre sarcina solemnă pentru care a fost ales. Și părul lui lung, care nu a fost tăiat niciodată, l-a scos în evidență în fața tuturor drept sui-generis. Dar acesta, acum, este momentul în care Samson se declară nu doar diferit, ci și cineva care e mai aproape în suflet față de străin, față de inamic.
Sunt pe drum. Samson, tatăl său și mama sa au plecat din Zora spre femeia din Timna, pe cărări care șerpuiesc printre tufe uscate și câmpuri cu miriște prăfoasă de vară târzie. Samson, cu picioarele sale lungi, merge cu pași mari, atras spre Timna de o forță puternică. Muritorilor de rând le-ar veni greu să țină pasul cu el. Părinții lui, fără îndoială, trebuie să se oprească din când în când să-și tragă răsuflarea; aici, de exemplu, pe un vârf de deal, pe creasta sud-vestică a muntelui Zora, cu priveliște spre valea Nahal Sorek, se opresc, iau o gură de aer și își șterg fețele transpirate. În acea perioadă zona era dens împădurită – „la fel de mult ca sicomorii în câmpia Șefela“[15] era odinioară un sinonim pentru abundență –, dar azi copacii sunt rari, iar dealurile golașe. Sicomorii au fost înlocuiți de pini plantați de Fondul Național Evreiesc, care, în aerul dens al unui siroco levantin, arată aproape gri. Jos, în câmpie, se află orașul Beit Shemesh, cu drumurile, acoperișurile și cu zonele sale industriale, cu bazinele plate pentru drenarea pâraielor din apropiere, lucind ca oglinzile, și ceva strălucind roșu-portocaliu în distanță – poate că un copac a luat foc în vântul uscat *hamsin* sau poate că e doar gunoi care arde –, iar spatele lui Samson dispare peste șaua dealului, în vale, jos, spre Timna.
Iar aici, la intrarea în viile Timnei, un leu fioros îi apare în față, unul dintre aceia care erau specifici zonei Israelului în acele vremuri, dar care au dispărut între timp. Spiritul divin coboară apoi asupra lui Samson: cât ai clipi, face leul bucăți „așa cum cineva ar face bucăți un ied“. Face asta cu mâinile goale, „dar tatălui său și mamei sale nu le-a spus ce făcuse“.
Două lucruri reclamă să fie interpretate aici: cum e posibil ca părinții lui să nu fi fost martori ai luptei? Această chestiune poate fi rezolvată cu explicații extrem de simple: el mergea mai repede decât ei; cunoștea o scurtătură, dar ei erau pe drumul principal; sau poate, în timp ce părinții lui au mers prin viile Timnei, el le-a înconjurat, astfel încât să nu încalce interdicția nazireilor de a lua contact cu strugurii.[16]
A doua întrebare e mai dificilă: merge cu părinții săi, rupe un leu în bucăți și nu spune nimic. De ce tace? Din modestie? Sau poate consideră evenimentul neimportant? Greu de crezut, nu doar fiindcă fapta în sine e atât de ieșită din comun, ci pentru că va deveni repede clar că Samson o tot revede în minte și chiar se laudă cu ea.
Atunci, probabil că tace fiindcă simte că episodul cu leul nu „se lipește“ relației cu părinții lui sau relațiilor sale cu oamenii, în general? Cu alte cuvinte, e posibil ca Samson să simtă că lupta cu leul e un soi de semn, parte a unui cod secret în care el comunică cu acel „spirit divin“ din interiorul său; un soi de limbaj al semnelor prin care Dumnezeu reconfirmă acea legătură specială dintre ei și îl instruiește să păstreze calea și să aibă încredere în impulsurile care îl ghidează, chiar și atunci când ele contrazic

dorințele părinților săi.
Fiindcă ceea ce i-a făcut leului este atât de departe de orice posibilitate umană, e, pur și simplu, posibil ca Samson să fie *precaut* în a-și implica părinții, doar ca să nu le dea și alte dovezi despre cât de diferit și de străin față de ei este? Fiindcă unul ca el înțelege prea bine că fiecare dovadă în plus îi va despărți pe părinții lui de el încă puțin și că fiecare dintre aceste acte progresive de distanțare – chiar atunci când sunt semne vitale ale unicității sale – sunt profund dureroase, rănindu-l puțin câte puțin, culminând, pur și simplu, cu exilul.
Și se mai poate, de asemenea, ca lucrul pe care l-a descoperit despre sine în timp ce se lupta cu leul să-l fi speriat: puterea supraumană ascunsă care a izbucnit și care i s-a dezvăluit pentru prima oară l-a șocat, de asemenea, și a creat o falie între Samson și sinele său nou și imens, care nu aparține complet speciei umane.
Și probabil că cineva pe care părinții l-au considerat un străin încă de pe când era în pântec, care chiar și atunci a fost lipsit de deplina aprobare parentală, e destinat să fie întotdeauna puțin bănuitor în legătură cu sine însuși. Precaut în legătură cu un aspect ciudat și inscrutabil al ființei sale, un aspect care este – exact ca îngerul care le-a adus părinților săi vestea – „miraculos“, misterios și de neștiut, și, din această cauză, o sursă continuă de mirare și dubiu. Și e posibil să mergem un pas mai în față și să considerăm că cineva care se îndoiește de sine în asemenea măsură e posibil să fie nesigur nu doar dacă e copilul legitim al părinților lui: ci mai rămâne și acel dubiu slab și persistent dacă e un membru „legitim“ al familiei umane luate laolaltă, dacă e „ca alți oameni“, iar această nesiguranță corozivă e ceva de care nu se poate scăpa niciodată. Întotdeauna va fi un străin în interiorul lui, un pasager ascuns și ostil – probabil chiar o a cincea coloană, un sabotor.
Ajunge în Timna și se întâlnește din nou cu femeia filisteană și fără îndoială că o privește discret de sus până jos, pentru a se asigura că ea îi e pe plac (și e, de asemenea, foarte atent la reacția părinților lui față de ea). Și, din nou, naratorul subliniază – și după această întâlnire – că „ea i-a plăcut lui Samson“, că era „bună“ pentru el. Între timp, cititorul, care știe că această nouă dragoste nu e altceva decât un pretext selectat de divinitate pentru a-i lovi pe filisteni, contemplă trista disparitate dintre impulsurile romantice ale lui Samson și ceea ce intenționează să facă Dumnezeu cu ele.

Când Samson, „după o vreme“, revine ca să se însoare cu femeia, se întoarce să vadă „rămășițele leului“. Nu doar că se întoarce, ci „s-a abătut să vadă rămășițele“ – cu alte cuvinte, a făcut un ocol de la drumul său către viitoarea soție pentru a se uita încă o dată la leul mort.
Nu e greu, bineînțeles, să empatizăm cu el, să-i înțelegem nevoia de a se întoarce și de a savura momentul de glorie, care rămâne ferecat în secret înăuntrul lui. Dar ne putem, de asemenea, imagina că merge acolo fiindcă, trecând zilele (și „zile“ poate însemna aici chiar și un an întreg), chiar și el a început să aibă dubii dacă într-adevăr acest lucru măreț chiar i s-a întâmplat sau dacă a fost doar un vis. Sau, pur și simplu, doar simte nevoia să se întoarcă în locul unde a obținut marea lui victorie, pentru a-și reconfirma masculinitatea înainte să ajungă la femeie?
Și apoi, în timp ce stă în fața leului mort, vede „în scheletul leului un roi de albine și miere și a luat-o în palmele sale“.[17] Samson, un tip solid – nicăieri în text nu e descris drept un uriaș –, stă și se minunează de ceea ce vede. În fața ochilor săi, albinele zumzăie în jurul scheletului. Mierea s-a acumulat în interiorul leului. Samson întinde mâna – fără a-i fi teamă de albine –, ia miere și o bagă în gură, iar inima cititorului se înmoaie când el acționează atât de simplu, de inocent, de spontan: vede, vrea, ia... Exact așa cum a ucis leul, cu mâinile goale, ia și mierea din interiorul lui, nu cu o lingură

într-un borcan, ci cu *mâinile*, iar apoi „mergea mâncând. Și a venit la tatăl său și la mama sa și le-a dat, iar ei au mâncat; dar nu le-a spus că luase mierea din scheletul unui leu".
Priviți-l: un ditamai omul și un băiețel pofticios pe dinăuntru. (Cât de uimitoare și de evidentă e această falie între o enormă forță fizică și un suflet imatur de copil.) Merge și mănâncă, merge și linge, până când ajunge acasă la mama și la tata și le dă mierea, „iar ei au mâncat", se pare, direct din palmele mâinilor sale. Ce scenă minunată și senzuală!
Dar ar fi prea mult să ne imaginăm că Samson, în timp ce mergea și lingea mierea, începe să discearnă ceva cu totul nou? Ceva care va fi însăilat în pânza vieții lui de acum încolo, care se rupe în timp ce Samson merge spre casă, o revelație personală de acest gen care e legată de vederea scheletului leului și de gustul mierii și, de asemenea, de legătura dintre aceste senzații și sentimentele trezite în el de femeia la care merge?
Fiindcă este probabil ca atunci când Samson a văzut această imagine remarcabilă, mierea în leu, acesta să fi fost străpuns de o intuiție nouă, aproape profetică, ceva născut în el, în timp ce absorbea imensa semnificație simbolică a unei imagini atât de puternice. Ceva conectat într-un mod cu totul nou cu percepția, cu un mod de a privi realitatea, într-adevăr, ceva asemănător unei viziuni asupra lumii.
Privește la leu și la mierea adunată în el. Cu siguranță, e puternic afectat: la urma urmei, această imagine va apărea în ghicitoarea pe care o va spune în curând la petrecerea de nuntă. Vede extraordinara scenă pe care el însuși a creat-o: el a fost cel care a ucis leul. Datorită lui, albinele și-au construit stupul acolo și și-au făcut mierea, mierea cea dulce care acum îi umple gura..., și, în timp ce simțurile i se întrepătrund, nu e posibil să devină spontan animat de ceva care e o imagine puternică, ciudat de frumoasă, cu adevărat unică și care și radiază, totodată, un sentiment de însemnătate profundă, ascunsă și simbolică?
Cum putem defini un astfel de moment? L-am numit deja „revelație". Dar putem adăuga cu prudență că acesta este și momentul în care Samson, masculul voinic, descoperă brusc felul în care un *artist* privește lumea?
Iar dacă pare ciudat ca, în această etapă a poveștii, să-l descriem pe Samson drept artist, din acest moment încolo, de la întâlnirea cu mierea leului, va arăta o tendință clară de a modela realitatea – indiferent de realitatea cu care va intra în contact –, de a o marca prin amprenta-i unică și, s-ar putea adăuga, prin stilul lui.

Și, chiar dacă Samson nu e un artist într-un sens tradițional sau clasic, este posibil ca în acest moment, în fața rămășițelor leului, să simtă că acolo se află un indiciu ascuns pentru el. Un indiciu care duce la o dimensiune nouă și neobișnuită a realității sau cel puțin la un nou mod de a o vedea, care e mai mult decât observație pasivă, dar care conține puterile creației și reînnoirii – pornit în el, probabil, de zumzetul vieții din interiorul scheletului – și prin care poate atenua, fără să-și sacrifice singularitatea, strania singurătate în care s-a născut.
Merge pe drumul lui, cu miere picurându-i din palme, se îndreaptă spre casa mamei sale și tatălui său, un copil uriaș, ascunzând secrete, hrănindu-i din palmele sale, „dar nu le-a spus că luase mierea din scheletul unui leu". Cu alte cuvinte, nici acum nu le spune cum a rupt leul în bucăți sau de unde a luat mierea. Și nu mai puțin uluitor: ei nu-l întreabă nimic. Poate că le e frică să întrebe. Frică de un răspuns care ar putea expune hăul căscat între ei.
Pentru că ei tac, tace și el. Poate că speră că le va deveni clar ceva fără cuvinte sau fără vreun indiciu din partea lui. Că vor ghici (în felul în care copiii speră întotdeauna că părinții lor îi vor descoperi): vor

arunca o teorie despre, să zicem, sursa mierii sau vor face o glumă despre mirosul neobișnuit al acestei substanțe lipicioase și, pe parcurs, cu o intuiție bruscă și ascuțită, vor ghici, de asemenea, ceva despre însuși Samson, despre adevărata natură a fiului lor, care le-a fost ascunsă sau refuzată.
Cu toate acestea, în ciuda tăcerii grele sau poate datorită ei, ceva, de asemenea, neastâmpărat, plin de *joie de vivre* și chiar de umor este de găsit în acest moment de familie, care nu are paralelă nicăieri în Biblie: ei nu spun nimic, nu întreabă, el nu spune nimic și totuși este atât de emoționant să ni-l imaginăm pe Samson mișcându-și mâinile în sus, iar pe părinții lui, fără îndoială mai scunzi decât el, sărind spre el cu gurile larg deschise și cu limbile scoase, iar pe Samson vuind de bucurie, jucându-se cu părinții lui, atingându-i și dansând pentru ei și râzând cu ei, ca orice persoană normală, cu mierea picurând, curgând pe câte un obraz, lunecând spre bărbie, linsă apoi, în timp ce râsetul se amplifică până la lacrimi...
Cu aceste picuri de miere el le spune ceva care, se pare, nu poate fi spus în niciun alt fel. Și – întâmplător – era într-atât de urgent să le spună asta, încât a uitat unde mergea: fusese, după cum ne amintim, pe drum spre Timna! Ce se întâmplase cu el încât brusc s-a întors și s-a dus acasă, la tata și la mama? A uitat brusc că mergea să-și ia o nevastă? (Și aici, bineînțeles, cuvintele lui Ghersonide spun din nou adevărul: Samson era „ca un clopot care bate și aici, și acolo".)
Iar în această acțiune spontană, aproape instinctivă, putem vedea clar măsura în care el oscilează între dorința de a-și părăsi părinții și de a-și construi o viață ca adult și dorința arzătoare de a fi cu ei, de a le câștiga aprobarea mereu. Cordonul ombilical care-i unește va continua să se întindă și să se contracte de-a lungul întregii povești. Și poate chiar fiindcă acel cordon de la început i-a unit pe Samson și pe mama lui într-un fel atât de neobișnuit, legătura nu a fost niciodată susceptibilă de a fi tăiată într-un mod natural. Și deja aici ne întrebăm: nu aceasta e ambivalența care îl va împiedica pe Samson, de-a lungul vieții lui, să se îndrăgostească vreodată de o femeie care poate într-adevăr tăia acel cordon ombilical și să-l lege de ea în mod firesc, așa cum un bărbat e legat de soția lui?
Dar această întrebare va fi pusă când îi va veni timpul. Între timp, Samson e cu ei încă, cu părinții lui, iar ei mănâncă mierea care a fost luată din interiorul leului, această miere „leonizată", care concretizează ceea ce el nu a știut niciodată să pună în cuvinte, ceea ce a jinduit întotdeauna să le explice părinților săi: și anume că ar trebui să înțeleagă că el – în ciuda destinului care i-a fost dat în pântec, care l-a tăiat de ei și i-a apropiat viața de vreun scop divin ascuns și fără a ține seamă de mușchii lui uriași și de forța incomparabilă – tot mai are foarte mare nevoie de înțelegerea, de dragostea și de aprobarea lor continuă. „Aici, uitați", le spune de fapt, în timp ce ei îi sug degetele, „uitați ce am în interior, sub toți acești mușchi, mușchi ca ai unui leu, și sub această coamă pe care mi-e interzis să o tai; și sub această misiune, de asemenea, care mi-a fost impusă, această soartă regală la care am fost condamnat. Uitați-vă în interiorul meu. Doar o dată, uitați-vă adânc în interiorul meu și veți vedea în sfârșit că «din putere a ieșit ceva dulce»."
Iar tatăl său și mama sa continuă să îi lingă mierea din mâini, dar acum, în timp ce joaca și râsul încep să pălească, vechea stânjeneală începe să-i ajungă din urmă. Nu se pot uita direct la el, fiindcă el, se pare, nu s-a comportat niciodată îndeajuns de potrivit cu ei. Bineînțeles că simt nevoia și dorința lui de a fi aproape de ei – o apropiere simplă, domestică, familială – și ei, de asemenea, vor să fie cu el și să simtă dragostea lui pentru ei și își doresc, la fel ca oricare părinte, să-și iubească copilul din toată inima; dar întotdeauna există acea barieră. Ceva care stă în cale. Ceva care, fără îndoială, îl face să fie cineva demn de mândrie, dar nu înțeles pe de-a-ntregul. Important, dar nu chiar iubit.
Și mai este și faptul că își dau clar seama că el nu va accepta autoritatea lor. Nu în chestiunea femeii

filistene pe care vrea s-o ia de soție, nici, după câte se pare, în oricare altă chestiune, fiindcă el e supus unei autorități cu o putere mult mai mare decât a lor. Și ei știu, dureros, chiar cu un sentiment de rușine, că el e destinat să-și croiască singur drum în viață, de-a lungul cărării sale care nu seamănă cu nicio alta, și că ei nu-l pot învăța nimic. Nimic din viețile sau experiențele lor nu i-a pregătit să fie părinții unei astfel de persoane. Chiar și această miere – care a venit Dumnezeu știe de unde – pe care o gustă cu strângere de inimă, simțind că e un secret acolo, undeva, dar incapabili de a-l dibui mai mult decât pot descifra ce încearcă fiul lor să le spună.
Și tocmai din cauza înțelegerii lor limitate față de el avem un puternic sentiment că Samson vrea să le domolească tulburarea în legătură cu el și cu misterul apăsător care se ascunde în el. Îi învăluie în dulceață și încearcă să-i unească de el prin mierea lipicioasă, îi roagă să creadă în el și să aibă încredere în el și să fie complet siguri că este într-adevăr al lor, că ei sunt într-adevăr părinții lui, în ciuda circumstanțelor anormale care îi învăluie concepția, și că el, în felul lui ciudat, le este loial.
Fiindcă se simte trădarea în aer. E nespusă, nedefinită; nici nu e neapărat o trădare „tipică", de genul imputat în mod obișnuit nașterii lui Samson – mama care l-a înșelat pe tată cu străinul misterios –, ci e posibil mai profundă și mai distructivă. Pentru că dacă ai un copil care e inundat, chiar și în pântecul mamei, de un sentiment de înstrăinare – probabil că s-a produs o tresărire, o respingere instinctuală trecătoare, ca o singură contracție a uterului în jurul embrionului – și dacă e întotdeauna mirare și teamă și chiar suspiciune față de copil și ceea ce ar putea irupe din el, dacă toate acestea plutesc în aerul familial, există un permanent sentiment de trădare. Ca să fim mai direcți, un sentiment că ești trădat. Ascuns, profund, *mutual*. Niciunul dintre ei nu a vrut asta, bineînțeles, dar așa a fost decretat, pentru toți trei. Iar Samson va trăi cu acest sentiment toată viața lui și toate acțiunile lui vor fi dedicate înțelegerii profunde a acestui sentiment sau suferinței în legătură cu el sau repetării lui constante.
Trei oameni în lume. Un cuplu al cărui fiu a fost „naționalizat" încă de dinainte să se nască. Un fiu care s-a născut, de fapt, orfan. Cât de dificilă e misiunea dublă și autocontradictorie a lui Samson în viață: să fie el însuși, cu toate înclinațiile sale neobișnuite, și în același timp, să le fie credincios părinților, de care se deosebește atât de mult. Îi vom lăsa pentru o vreme: toată mierea din lume nu poate îndulci momentul.
Samson se întoarce la Timna ca să se căsătorească. De această dată se duce doar cu tatăl său și ne întrebăm dacă acesta era obiceiul sau dacă mama lui a decis, pentru vreun motiv oarecare, să nu participe la ceremonia de căsătorie a fiului ei. Și, dacă e așa, cum ar trebui să interpretăm acest gest insensibil? Este acesta modul ei de a protesta contra deciziei lui Samson să nu o asculte și să se însoare cu femeia filisteană? Sau poate că a refuzat să-și dea consimțământul pentru căsătorie fiindcă a simțit, cu intuiția ei feminină ascuțită, că nu va ieși nimic bun din asta, nu neapărat din cauza miresei, ci fiindcă fiul ei, Samson, din motive subtile pe care nu le poate exprima în cuvinte, dar totuși le recunoaște, nu este genul de bărbat făcut pentru căsătorie?
„Și Samson a făcut un ospăț acolo, așa cum obișnuiau să facă tinerii."
Aici, se gândește cititorul, aici, în sfârșit, Samson încearcă să facă ceva „ca restul lumii". Dar se dovedește că și această simplă dorință e menită să sfârșească prost repede: când filistenii îl văd, aleg treizeci de *mere'im*, „însoțitori", ca să-i țină companie lui Samson în timpul ospățului căsătoriei. De ce fac asta nu știm, dar s-ar părea că aspectul lui, forța sa evidentă și probabil și un aer de neliniște și sălbăticie pe care-l poartă tot timpul cu el îi fac să-l înconjoare astfel, pentru a preveni orice probleme. Naratorul nu spune cine sunt acești „însoțitori", dar e destul de evident că un bărbat ca Samson nu are *prieteni*, nici măcar la nunta lui, ci mai degrabă *mere'im* (însuși sunetul acestui cuvânt, care conține

cuvântul ebraic *ra* – rău –, nu e semn bun).

Abia începe petrecerea de nuntă, că Samson își provoacă invitații: „Îngăduiți-mi să vă spun o ghicitoare“, spune el. „Dacă-mi puteți da răspunsul corect în cele șapte zile ale ospățului, vă voi da treizeci de tunici de in și treizeci de rânduri de îmbrăcăminte; dar, dacă nu veți fi în stare să mi-l spuneți, voi trebuie să-mi dați treizeci de tunici de in și treizeci de rânduri de îmbrăcăminte.“

Când sunt de acord cu condițiile, le spune ghicitoarea: „Din cel care mănâncă a ieșit ceva de mâncare / Din cel puternic a ieșit ceva dulce.“

De fapt, aproape de fiecare dată când Samson deschide gura iese câte un fragment surprinzător de poezie. La urma urmei, după cum mărturisesc și acțiunile lui, e un bărbat care inspiră teamă și repulsie: un dur capabil de haos și de distrugere fără măsură, care lasă o dâră de sânge pe oriunde merge, un soi de Golem, de fapt, care a fost aruncat în lume și ghidat ca o armă letală a voinței divine.[18]

Dar, brusc, o ghicitoare. Isteață, subtilă, lirică.

Ar fi putut să-și distreze oaspeții cu o demonstrație a puterii enormilor săi mușchi. Sau să fi executat vreun uluitor truc fizic, nimic periculos, precum să dărâme coloanele care susțineau clădirea, dar în mod cert o acțiune care să-i fi lăsat cu gura căscată.

Dar, în schimb, el spune o ghicitoare. Și nu o ghicitoare obișnuită, ci mai degrabă una pe care știe că ei n-au nicio șansă să o rezolve: fiindcă aceasta nu e o ghicitoare a cărei soluție se bazează pe ceva ce ei știu deja sau pe o chestiune de logică la care se pot gândi pe-ndelete. Ceea ce înseamnă că el le aruncă o ghicitoare care, în ceea ce-i privește pe ei, nu are nicio soluție.

Trei, cinci, șapte zile se afundă din ce în ce mai mult în capcana pe care le-a întins-o el. Petrecerea continuă, dar atmosfera se înrăutățește. E un mister în aer și încetul cu încetul devine mai mare decât însăși ghicitoarea, până când atenția cititorului nu mai are ce face decât să se întoarcă de la ghicitoare la cel care a spus-o și la motivele lui.

Timp de șapte zile Samson se învârte printre oaspeții lui, jucându-se cu neștiința lor, cu curiozitatea lor, cu furia lor în creștere. Din când în când, le ascultă încercările stângace de a rezolva ghicitoarea și dă din cap mereu, politicos, cu ironie blândă și plăcere nedisimulată. Din cauza interdicției nazireilor, nu bea vinul servit oaspeților. Ei, bineînțeles, nu se opresc din băut, ci mai degrabă încearcă să-și înece frustrarea și furia, iar neparticiparea lui Samson la beția colectivă doar intensifică antipatia lor față de el. Pe scurt, putem presupune că în prima sau a doua zi filistenii s-au săturat de ghicitoare și că, în mod sigur, n-avuseseră de la bun început nicio intenție a scruta profunzimile sufletului acestui străin bizar. Întreaga situație îi înfurie – nu mai puțin cele treizeci de tunici de in și rânduri de îmbrăcăminte pe care vor trebui să i le plătească.

„Din cel care mănâncă a ieșit ceva de mâncare / Din cel puternic a ieșit ceva dulce.“

Se pare că puține lucruri scot mai rău din sărite pe cineva decât abuzul persistent al unei ghicitori de neghicit. (Cazul ghicitorii lui Samson este probabil singurul loc din Biblie unde chiar și un patriot evreu desăvârșit se poate identifica mult cu filistenii.) Iar în ceea ce-l privește pe Samson, se poate simți cum trăiește o profundă plăcere grație celor întâmplate. De la inabilitatea lor de a rezolva ghicitoarea și de la fricțiunea intimă, aproape erotică – după cum e simțită de cel care a rostit ghicitoarea –, între cei ce caută răspunsul și răspunsul însuși, atât de greu de găsit.

Și probabil...

Probabil că le dă o ghicitoare imposibilă ca aceasta tocmai fiindcă un om care trăiește întreaga lui viață cu o mare ghicitoare înăuntrul său – un mister pe care nici el nu-l poate rezolva – simte o mare dorință

de a crea confuzie în orice mod posibil. Fiindcă după trei, cinci, șapte zile ca acestea cel care a aruncat ghicitoarea se transformă el însuși într-o ghicitoare, într-un vas mai mare care conține un secret care bolborosește, pregătindu-se să explodeze...

Și poate că asta-l motivează pe Samson; și nu doar în acest moment. Trece prin viață ca o enigmă ambulantă, minunându-se de secretul său, de ghicitoarea lui. Se distrează apropiindu-se periculos de mult de marginea dincolo de care ar putea fi descoperit de alții. Totuși, gândindu-ne mai bine, cuvântul „distrează" e inexact: mai degrabă e împins spre asta, silit să se confrunte cu acest sentiment, cu această cunoaștere dulce-amară, care e impenetrabilă, că nu poate fi eliberat din stranietatea sa, de misterul dinăuntrul său.

În a șaptea zi „însoțitorii" sunt sătui până peste cap de întreaga chestiune. În termeni foarte clari îi spun soției lui Samson: „Fă-l pe soțul tău să ne dea răspunsul la ghicitoare; dacă nu, vă vom da foc și ție, și casei tatălui tău."

„În cele șapte zile de ospăț", spune textul, „ea a continuat să-l hărțuiască cu lacrimile ei."

Cu alte cuvinte, pe lângă furia crescândă a „însoțitorilor", Samson a îndurat toată săptămâna dureri de urechi de la plânsul soției sale! Timp de șapte zile plânsese și-l bătuse la cap să-i spună răspunsul, iar el tăcuse. Acestei femei, care-l mulțumise până în punctul în care ignorase rugămințile părinților lui de a nu se căsători cu ea, brusc, el e pregătit să-i provoace un asemenea chin, chiar să abuzeze de ea.

Dar de ce? Din cauză că încearcă să-i spună acestei prime femei din viața lui că nici măcar ea nu îl va cunoaște în întregime? Sau probabil fiindcă aceste șapte zile sunt un soi de ritual epuizant de inițiere pe care el l-a pregătit pentru sine, o ceremonie privată de definire a limitelor, stabilind limitele dispoziției sale de a permite unei alte persoane, chiar și uneia iubite, să intre în cel mai sfânt loc al sufletului său, locul unde e ascuns secretul lui?

„Chiar mă urăști, nu mă iubești", se vaită ea amarnic. „Le-ai dat concetățenilor mei o ghicitoare și nu mi-ai spus răspunsul..."

Și pentru o clipă, citindu-i cuvintele, se pare că în plângerea tinerei mirese e ecoul vag al unui lucru mult mai larg și mai complicat decât o ceartă de familie, un indiciu al unei ghicitori de multe ori mai mari și mai complexe: și anume umorul poporului evreu, așa cum a fost perceput de națiunile lumii din Antichitate până în vremurile noastre, surprinderea și suspiciunea care l-au însoțit – și care adesea îl acompaniază încă – pe evreu în contactul cu alți oameni și aura de mister, alteritate și izolare care îl înconjoară, în opinia lor. Dar să lăsăm astfel de reflecții profunde deoparte și să ne întoarcem la tânăr și la tânără, la prima lor ceartă, care se întinde pe o săptămână întreagă și care e îmbibată de lacrimi și cicăleală și refuz încăpățânat, până când, în cele din urmă, soțul nu mai are răbdare și se răstește la soția lui: „Nu le-am spus nici măcar tatălui meu și mamei mele și ar trebui să-ți spun ție?"

Iar naratorul probabil că i-a făcut lui Samson o favoare neînregistrând răspunsul soției sale.

„Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi cei doi vor fi un trup", spune Cartea Genezei[19], iar însemnătatea căsătoriei chiar este, printre alte lucruri, faptul că un bărbat pleacă de la părinții săi și că își alege o femeie să-i fie parteneră intimă. Dar din sunetul cuvintelor lui Samson îți dai seama că, pentru el, chestiunea nu e atât de tranșantă și că există o anumită neclaritate și ambiguitate în demersul practic al părăsirii părinților și al devenirii „unui trup". „Dacă nu am dezvăluit secretul părinților mei" – îi spune el, de fapt, femeii cu care tocmai s-a căsătorit –, „atunci, e clar că nu-ți voi spune ție!" Cu alte cuvinte, în mijlocul ospățului său de nuntă, Samson declară, în stilul lui copilăresc de brutal, cu o condescendență mai degrabă infantilă, că părinții lui încă au prioritate pentru el în tot ceea ce privește apropierea și intimitatea.

Dar în final, după toată cicăleala ei sau poate din cauza tentației omenești foarte obișnuite de a te lăuda puțin în fața soției, hotărârea lui Samson se clatină și îi spune răspunsul. Textul nu spune exact ce îi spune el, nici, mai important, *cum* îi spune: se laudă atunci când îi descrie lupta cu leul? Sau e modest? Sau prezintă doar faptele seci sau, în iureșul povestirii, adaugă câteva detalii colorate, descriind, de exemplu, extraordinara imagine – mierea lucind printre coastele albite de soare ale leului, roiul bâzâind de albine...?
Și dacă, de fapt, chiar îi spune totul: ce s-a întâmplat cu el în timpul luptei și cum s-a simțit apoi, în timp ce stătea în fața cadavrului, gustul mierii și zumzăitul albinelor; îi spune acestea în speranța că scânteia atracției se va reaprinde? Speră că ea va înțelege ceea ce părinții lui nu au fost în stare?
Și ce se întâmplă mai apoi? Se uită ea la el cu uimire, cu mirare? Cu confuzie sau poate cu repulsie? Poate că e din nou ațâțată sălbatic de acest bărbat al ei, despre care își dă brusc seama că e mult mai mult decât pare? Își dă ea seama că prin aceste cuvinte el îi dă ceva în plus, nu doar răspunsul la această întrebare, ci și un indiciu la soluția ghicitorii, care este *el*?
Și dacă atât de multe întrebări se adună aici e fiindcă acesta este, în cele din urmă, un moment de cotitură pentru Samson: chiar dacă i-a dat ei doar cel mai mic indiciu despre ceea ce se află în spatele ghicitorii, este pentru prima dată când a dezvăluit cuiva ceva din această parte miraculoasă și ascunsă a sa și a vorbit despre evenimentul pe care nu-l dezvăluise nici măcar părinților lui.
Dar femeia, trasă în toate direcțiile de presiuni simultane, și interne, și externe, nu se ridică la nivelul sarcinii celui care împărtășește un secret. Speriată de moarte de compatrioții săi, le spune răspunsul.
Haideți, pentru o clipă, să luăm, cu speranță, în considerare posibilitatea ca această femeie, al cărei nume nici măcar nu-l cunoaștem, să fi fost, de fapt, demnă de încrederea cu care Samson a învestit-o! Ce s-ar fi întâmplat apoi și cum ar fi arătat ulterior viața lui Samson dacă ea ar fi fost în stare să se uite direct în el, să-l vadă așa cum era el cu adevărat? Să sondeze ceea ce i se întâmplase acestui străin, chiar și înainte de nașterea lui: o eternă stare de ne-aparținere. Să vadă un bărbat care rupe un leu în bucăți cu mâinile goale și care apoi se topește în fața absolutei poezii a mierii din cadavrul său. Să accepte miraculoasa posibilitate că cea mai mare dorință a lui e ca o singură persoană să-l iubească simplu, total, firesc, nu din cauza miraculoasei sale calități, ci în ciuda ei.
Și, cu toate că nu se spune explicit că Samson o iubește pe această femeie, ce scrie despre ea a fost, se pare, foarte important pentru Samson: i s-a părut „potrivită“ pentru el. *Yesharah*, în ebraică, de două ori, de la cuvântul care înseamnă „drept“ sau „onest“. Cu alte cuvinte, era ceva în ea care lui i s-a părut onest. Și, dacă e așa, ea părea o persoană neafectată de zvonurile și de duplicitatea pe care el le întâlnise la alții în timpul vieții sale. Această „onestitate“ a ei îi promitea lui posibilitatea unei liniști sufletești, a seninătății. Din felul în care ea l-a privit, Samson a dobândit sentimentul că era cel puțin acceptat drept ceea ce era și e foarte probabil că din cauza aceasta femeia din Timna a fost cea pe care a ales-o întâi.
Totuși, și ea l-a trădat, imediat. De fapt, el nu avea cum să prevadă acest lucru. De la bun început nu ar fi trebuit să o împingă în capcana dublei loialități – față de el și față de ai ei. Totuși, exact asta a făcut și, de fapt, a „invitat“ cu mintea limpede trădarea ei, a condamnat-o să-l trădeze. Și astfel se ivește bănuiala neliniștitoare că tocmai asta și-a dorit.[20]
„Ce e mai dulce decât mierea“, îi răspund filistenii, „și ce e mai puternic decât un leu?“ Cei care răspund acum nu sunt doar „însoțitorii“, ci „orășenii“. Cu alte cuvinte, nu numai că secretul lui intim a fost dezvăluit, ci s-a și răspândit dincolo de ospățul de nuntă, în întregul oraș Timna, și a devenit un lucru cunoscut de către locuitorii săi. Samson fumegă de furie: „Dacă nu mi-ați fi pus juninca să are,

nu ați fi ghicit ghicitoarea mea!“, rage el, aruncând o acuzație cu grele aluzii sexuale. (Cu toate că și în toiul furiei sale reușește să se exprime poetic.) Este furios, bineînțeles, plin de furie omenească normală față de „însoțitori“, care au reușit, în cele din urmă, să-l păcălească; dar ce-l arde și mai tare e lipsa de loialitate a soției sale, căci pentru prima dată în viața lui îndrăznise să aducă pe altcineva aproape de un loc interior, care anterior îi aparținuse doar lui, un loc tandru, sub puterea pură, și acolo, dintre toate locurile, a fost trădat.
Fiindcă imediat ce el i-a spus secretul – și probabil că a dat dovada de un rar moment de grație confesivă – spațiul lor intim s-a umplut de străini totali. Ne putem închipui intensa durere care l-a copleșit pe Samson, care i-a pătruns în străfundurile nenumite și inarticulate ale ființei sale, până într-un moment intim de la început, în care „locul de întâlnire“ dintre mamă și fetus fusese invadat de un străin.
Dar poate că mai există un alt motiv al acestei teribile furii, care va alimenta viitoarele lui acte de răzbunare și ucidere în masă.
Să încercăm să ne imaginăm conversația dintre soția lui și „însoțitori“: conform textului biblic, ea a venit și „le-a explicat ghicitoarea concetățenilor ei“. Dar le-a dezvăluit ea ceva mai mult decât atât? Le-a spus și adevărul mai profund pe care tocmai îl descoperise despre Samson? Este, bineînțeles, dificil de spus dacă până și ea înțelesese întreaga semnificație a revelației lui Samson. Ceva din succesiunea cuvintelor din răspunsul filistenilor către Samson lasă impresia că, chiar după ce au auzit ceea ce spusese, ei încă nu știu multe. Nici despre Samson, nici despre evenimentul major la care făcea referire ghicitoarea lui. S-ar părea că au primit de la soția lui doar un rezumat esențial a ceea ce s-a întâmplat, ceva despre un leu mort și miere, și că, de la bruma de informații la care au acces, îl provoacă și pretind că știu mai mult decât chiar știu.
Aceasta e doar o presupunere. Dar, dacă e un strop de adevăr în ea, apare posibilitatea ca tocmai concizia răspunsului lor și răspunsul lor prea deștept și laconic, mai mult decât orice, să fi aprins furia lui Samson.
Fiindcă e posibil ca, atunci când aude cuvintele „Ce e mai dulce decât mierea și mai puternic decât un leu?“ din gura lor, Samson să simtă că secretul pe care-l păstrează atât de atent, secretul care-i exprimă unicitatea, faptul că e un ales, a fost pătat și diminuat, transformat aproape într-o glumă, în ceva care poate fi distilat într-o replică minoră și superficială, care sună ca o zdrăngăneală, transformând instantaneu o comoară într-o monedă fără valoare, o bârfă ieftină pe care orice „orășean“ o poate transmite mai departe prietenilor săi, chiar dacă nu înțelege, de fapt, ce se ascunde în interiorul ei.
În ale sale *Scrisori către un tânăr poet*, Rainer Maria Rilke scria: „Și cei care trăiesc misterul în mod fals și prost (și aceștia sunt foarte mulți) îl pierd doar pentru ei și totuși îl transmit ca pe o scrisoare sigilată, fără să știe.“[21]
Aceste cuvinte profunde, citite în relație cu viața lui Samson, o luminează în moduri care alternează între ironie și patos: Samson însuși conține un secret, un mister, dar adesea și „trăiește prost acel mister“ (ca în cazul prostituatei din Gaza, pe care o vom cunoaște imediat). El însuși acționează uneori ca unul care a fost condamnat să transmită misterul „ca pe o scrisoare sigilată“, adică să îndeplinească planul divin, care l-a ales fără să-l înțeleagă complet, un mister creat în el încă din pântec.
În orice caz, un lucru e sigur: o persoană se va simți întotdeauna profund umilită când secretul său e aruncat printre străini care nu-l pricep, care sunt nedemni de el. Cu siguranță că asta a simțit Samson când a auzit răspunsul la ghicitoarea sa de la „însoțitori“, care se bucurau de tulburarea sa. Și, din moment ce vorbim despre Samson, putem adăuga că acesta era, probabil, sentimentul unui artist a

cărui muncă de o viață a fost expusă în public și a primit o reacție ternă, goală de înțelegere, ba chiar batjocoritoare.
Arzând de furie și de umilință, merge la Așkelon, orașul filistean, unde omoară treizeci de bărbați.
Ne putem întreba de ce Samson a mers tocmai până la Așkelon, la o distanță de circa patruzeci de kilometri, în loc de, să zicem, orașul filistean Ekron, la doar circa cinci kilometri de Timna. De ce a preferat să meargă zeci de kilometri în interiorul teritoriului filistean? Și poate că răspunsul e conținut în întrebare și că Samson a simțit nevoia să pătrundă cât de adânc putea în entitatea filisteană, să se frece din ce în ce mai mult de străini, de ironici, de mizantropi.
Omoară treizeci de oameni nevinovați, care au avut ghinionul de a da peste el pe străzile orașului lor. Le fură hainele și le aduce celor treizeci de „însoțitori“. De vreme ce ei trișaseră, tot așa procedează și el cu cei treizeci de străini. Îi omoară și îi „jupoaie“, de fapt – un act absolut îngrozitor, care atestă, în felul său, tendința lui Samson de a confunda într-o manieră înspăimântătoare ce e exterior și ce e esență, ce e secret și ce e ciudat.
Ca urmare a eșecului căsătoriei sale și a loviturii pe care i-a dat-o lumea, Samson se întoarce, ca un copil, la casa mamei și a tatălui lui. Și să ne amintim: s-a căsătorit, a părăsit casa părinților lui – și revine totuși, din nou, ca să-și lingă rănile, să fie consolat puțin în vatra părintească. Dar în curând, pe timpul recoltei grânelor, merge înapoi la Timna. Din nou cordonul ombilical este întins, din nou încearcă să se separe de părinți și să se întoarcă la soția lui filisteană.
Strâns la piept cară un ied, o ofertă de pace, și încearcă s-o viziteze pe femeie, dar asta se dovedește a fi imposibil: tatăl ei a dat-o deja unui alt bărbat; unui „însoțitor“, aparent unul dintre *mere'im* de la ospățul de nuntă, chiar acei bărbați care au forțat-o pe soția sa să dezvăluie secretul lui. Tatăl ei i-o oferă lui Samson, după cum era obiceiul în acele zile, pe sora ei mai tânără, care este, după vorbele sale, „mai frumoasă decât ea“, dar Samson deja fierbe de nervi: „Acum filistenii nu pot să-mi reproșeze nimic pentru răul pe care li-l voi face“, spune el și pleacă să-și pună la cale răzbunarea.
„Samson a mers și a prins trei sute de vulpi. A luat torțe și, legându-le cozile două câte două, a pus câte o torță între fiecare pereche de cozi. A aprins torțele și a dat drumul vulpilor prin grâul nestrâns al filistenilor, dând foc și grâului adunat, și celui neadunat, viilor și măslinilor.“
Această faptă a lui Samson este, de asemenea, teribil de barbară și de crudă. Dar ce răzbunare măreață, iscusită și, într-adevăr, elegantă!
Doar gândiți-vă cât efort trebuie să investească un om ca să prindă trei sute de vulpi, să le lege în perechi, să lege torțe între ele și apoi să le aprindă, după care să le dea drumul pe câmpuri.
Dar nu mai puțin impresionante decât acțiunea fizică sunt planificarea, ideea și inventivitatea.
Biblia, bineînțeles, abundă în acte grotesc de violente și de brutale. (Ar fi interesant de compilat un catalog întreg al tipurilor de conflict și de răzbunare care erau obișnuite în acele vremuri între Israel și inamicii săi, de la dezmembrarea cadavrelor și masacrarea a sute de oameni cu o țepușă la recoltarea masivă a prepuțurilor.) În contrast cu toate acestea, Samson recurge la o răzbunare foarte originală, care include o dimensiune vădit artistică. (În limbajul artei moderne, am spune că folosirea vulpilor arzând de către Samson constituie *o performanță*.) Aceasta este o demonstrație nu doar a forței fizice a bărbatului, ci și a stilului lui, care va continua să-i marcheze faptele, mari și mici, toate gesturile și contactele cu lumea.
Dar, dacă într-adevăr există în Samson ceva artistic, acest lucru e semnificativ nu doar pentru conținutul expresiei sale, ci și pentru formă: o acțiune ca aceasta nu e doar rezultatul unei toane. A fost investită multă gândire, cu o intenție precisă în minte: Samson, în definitiv, ar fi putut să lege câte o

torță de coada fiecărei vulpi și să le trimită astfel să dea foc grâului depozitat și nerecoltat și astfel le-ar fi dat filistenilor o lovitură și mai grea! Dar o astfel de faptă, aparent, nu i-ar fi satisfăcut profundul impuls, nevoia sa „artistică“ de a recurge la ceva particular și unic în tot ceea ce face.
Să citim din nou povestea pe care ne-o spune el aici, scrisă în litere de vulpi și foc. Leagă vulpile în perechi. Fixează o torță aprinsă între ele. Putem simți ce li se întâmplă vulpilor în acest moment, fuga înnebunită, în timp ce încearcă să se elibereze de cealaltă vulpe, de geamăna ei, despre care crede că e cea care o arde. Brusc, fiecare se transformă într-o ființă duală, complet în flăcări, care nu poate fi salvată de sine însăși. Fiecare vulpe încearcă să scape într-o altă direcție, dar trage dublura ei, pe opusul ei, pe inamicul ei, după ea.
Asta este, se pare, ceea ce izvorăște din adâncurile sufletului lui Samson drept „semnătura sa artistică“ ascunsă, pe care o ridică cu toată puterea lui spre lume. Dualitatea sa, focul care vuiește în el, pornirile violente care îl rup în bucăți, perechea de forțe conflictuale care se luptă întotdeauna în el: monasticism și pasiune, trupul super musculos și inima artistic-spirituală; cruzimea criminală care se revarsă din el contra poetului dinăuntru; conștiința că ar putea fi doar unealta unei „providențe divine“, care îl folosește cum crede de cuviință, alături de licăriri de liber-arbitru și de nevoia de exprimare personală. Deasupra tuturor e hotărârea lui de a-și păstra secretul pentru sine, laolaltă cu nevoia ostentativă și disperată de a se dezvălui unui alt suflet apropiat.
Mai este vreo mirare că are nevoie de nu mai puțin de trei sute de vulpi pentru a exprima toate acestea? Vulpile, torțe vii, fug peste câmpuri, răspândind devastarea incendiară, distrugând toate recoltele strânse (era, amintiți-vă, „anotimpul recoltei grânelor“), și, de asemenea, mor în acest proces, ca un soi de profeție aruncată de Samson, cu toate că nu poate acum s-o interpreteze: „Să mor cu filistenii.“
Filistenii se răzbună pe persoana despre care cred că le-a adus acest dezastru pe cap, și anume pe femeia din Timna. Se duc acolo și le dau foc și ei, și tatălui ei. Foc pentru foc. Samson le dă replica și „i-a bătut peste fluiere și peste coapse, o bătaie strașnică“. Astfel, de la o clipă la alta, acest război ciudat al unui om contra unei întregi națiuni devine din ce în ce mai problematic. Fiindcă avem un bărbat care încă din pântecul mamei a fost menit „să izbăvească Israelul“, dar se dovedește că această „izbăvire“ nu deviază niciodată de la masiva distrugere a filistenilor.
Aici e esențial să ne amintim ceea ce e posibil să fi fost uitat în toiul narațiunii: și anume că Samson era un *Judecător*. Un lider național care și-a judecat poporul timp de douăzeci de ani. Un judecător straniu, cu siguranță: când a avut cel mai mic contact cu propriul popor? Când s-a ocupat de problemele oamenilor sau a stat să împartă dreptatea între ei? La urma urmei, după cum știu toți cei care au citit povestea, viața și acțiunile lui Samson sunt întotdeauna direcționate în afară, spre filisteni, de care se îndrăgostește și cu care împarte un ospăț și asupra cărora se răzbună și duce război (și, astfel, adesea îi pare cititorului că este un personaj mai mult „filistean“ decât evreu).
Totuși, povestea lui și-a câștigat un loc în Biblie, unde e spusă pe îndelete și în detaliu; și dacă, uneori, tradiția evreiască l-a citit pe Samson peiorativ – din cauza agresivității lui, a comportamentului lui nebunesc și din cauză că vâna fuste –, acesta e, de asemenea, notat în conștiința evreiască ca un erou și simbol național. Asta poate datorită faptului că, în ciuda a orice, în structura profundă a personalității lui – singurătatea și izolarea lui, nevoia lui puternică de a-și păstra neasemănarea și misterul, dar și dorința lui nelimitată de a se amesteca și de a se asimila cu ne-evreii –, Samson exprimă și denotă calități care sunt într-adevăr „evreiești“.
Și asta, de asemenea, bineînțeles: de-a lungul timpului, evreii s-au mândrit cu poveștile eroismului său și au tânjit după forța fizică, curajul și masculinitatea pe care le reprezintă. I-au stimat, nu în mai mică

măsură, abilitatea sa de a aplica forța fără limite sau inhibiții morale, o abilitate pe care istoria o oprise de la evreii care fuseseră oprimați timp de milenii, până la crearea Statului Israel.

În ebraică, lumea se referă la el întotdeauna drept „eroul Samson“, iar unele unități de elită ale armatei israeliene au fost denumite după el: de la „Vulpile lui Samson“ din Războiul de Independență din 1948 la unitatea „Samson“, creată în timpul primei intifade palestiniene la sfârșitul anilor ’80 (ca să nu menționăm un lanț de cluburi de bodybuilding numit „Institutul Samson“, creat în anii ’60 de un rabin musculos numit Rafael Halperin).

Totuși, suveranitatea israeliană are o anumită nuanță problematică, întrupată, de asemenea, în relația lui Samson cu propria putere. La fel ca în cazul lui Samson, uneori pare că puterea militară considerabilă a Israelului e un avantaj care devine o slăbiciune. Fiindcă s-ar părea, fără a desconsidera pericolele care amenință Israelul, că realitatea de a fi extrem de puternic nu a fost cu adevărat internalizată în conștiința israeliană, nu a fost asimilată într-un mod natural, de-a lungul multor generații; și asta, probabil, e cauza pentru care atitudinea față de această putere, a cărei dobândire a fost privită drept miraculoasă de-a dreptul, e menită a fi distorsionată.

O astfel de distorsiune poate duce, de exemplu, la acordarea unei valori exagerate puterii dobândite de cineva – transformării puterii într-un scop în sine; folosirii ei în mod excesiv – și, de asemenea, la tendința de a recurge aproape automat la folosirea forței, în loc să fie cântărite și alte mijloace de acțiune – acestea sunt toate, într-un final, moduri caracteristice „samsoniene“ de comportament. Acestora li se adaugă bine cunoscutul sentiment israelian, în fața oricărei amenințări care apare, că securitatea statului se prăbușește – un sentiment care există, de asemenea, în cazul lui Samson, care, în anumite situații, pare a se sparge în bucăți, puterea sa dispărând într-o clipită. Acest tip de colaps totuși nu reflectă puterea efectivă a cuiva și adesea poartă în siajul său o etalare exagerată de forță, complicând și mai departe situația. Toate acestea atestă, s-ar părea, un sentiment destul de slab de proprietate a puterii dobândite și, bineînțeles, o insecuritate existențială profundă. Acest lucru e conectat, fără vreo îndoială, cu pericolele foarte reale care zac în așteptare pentru Israel, dar și cu tragica experiență formativă de a fi un străin în această lume – sentimentul evreiesc de a nu fi o națiune „ca alte națiuni“ – a Statului Israel, ca țară a cărei existență în sine este condiționată, al cărei viitor e sub semnul întrebării și mereu în pericol, sentimente pe care toate bombele nucleare pe care le-a creat Israelul, într-un program cunoscut odinioară drept „Opțiunea Samson“, nu le pot eradica.

După ce i-a zdrobit pe filisteni, Samson merge și se stabilește în peștera stâncii Etam, care ar părea că e localizată lângă orașul Etam, în teritoriul tribului lui Iuda.[22] Acolo stă singur, aparent retras din societate, după ce a fost dezamăgit de omenire.

Doar că acum filistenii își pregătesc răzbunarea. Se îndreaptă spre Iuda și se pregătesc de luptă.

Oamenii din Iuda, speriați de mobilizarea filisteană, vin să întrebe de ce oare filistenii se pregătesc să se războiască cu ei, iar filistenii explică: „Am venit să-l luăm pe Samson prizonier și să-i facem ce ne-a făcut el nouă.“

Trei mii de bărbați din Iuda se duc repede la locul unde locuia Samson, în peștera din stânca lui Etam. Samson, să ne amintim, nu e membru al tribului lui Iuda și e pe cale să le aducă pe cap un război care nu le „aparține“.

„Știai că filistenii ne conduc“, îi spun nervoși. „De ce ne-ai făcut asta?“ Trei mii stau în jurul lui tremurând, iar Samson, cu o logică simplă și încăpățânată, răspunde: „Ce mi-au făcut mie le-am făcut și eu lor.“

Trei mii de bărbați se uită unul la altul. Aproape că auzi cum își dreg neliniștiți glasurile. „Am venit să

te luăm prizonier", îndrăznesc în sfârșit să-i spună, „și să te predăm filistenilor." Chiar și câteva secole mai târziu, se poate simți rugămintea din vocile lor: nu ne îngreuna treaba, dă-te bătut și vom termina această treabă murdară într-un mod demn...
E foarte ușor să treci peste acest episod din povestea lui Samson, din moment ce nu iese în evidență printre alte evenimente dramatice, care sunt prezentate în culori atât de puternice. Dar noi, cei care citim povestea lui Samson cu un vădit interes față de felul în care face adesea trecerea între prieten, străin și dușman; noi, cei care simțim cum Samson e sortit mereu să agonizeze din cauza ciudatei sale legături cu părinții (și cu poporul lui, și, de fapt, cu toată rasa umană); noi vom petrece ceva timp asupra acestui pasaj.
Ei stau în fața lui uluiți. Sunt uimiți de extrema singurătate care radiază din acest om care și-a făcut culcuș într-o stâncă. Un om a cărui îndrăzneală s-ar putea să fie deja legendară printre triburile lui Israel, dar care inspiră, de asemenea, teamă și furie, din cauza repetatelor lui provocări la adresa răzbunătorilor filisteni. Și nu doar teamă și furie trezește în acești bărbați: fiindcă el, singur, îndrăznește să facă ceea ce ei, atât de mulți, nu îndrăznesc să facă. Și probabil că undeva, în inimile lor, într-un colțișor care rămâne liber, fără a fi înrobit sau epuizat de greutatea cuceririi filistene, pot ghici că într-o zi, în analele poporului lor, Samson – nu ei – va fi simbolul rezistenței față de ocupație și tiranie.
Am venit să te luăm prizonier, mormăie ei, să te dăm filistenilor... Nu mai e aproape niciun dubiu că în acest moment îl urăsc pe Samson nu mai puțin decât îi detestă pe filisteni. Dacă nu ar fi îngroziți de el, l-ar copleși, cu siguranță, ei înșiși și ar face treaba filistenilor, în locul lor. Și aici, destul de uimitor, Samson nici nu se ceartă cu ei. Le cere doar atât: „Jurați-mi că voi nu mă veți ataca." Și ei, într-adevăr, promit să nu-l rănească, ci doar să-l ia prizonier și să-l predea filistenilor: „Nu te vom omorî."
Discuția dintre Samson și bărbații tribului lui Iuda este redată destul de blând, chiar cu compasiune. Ceva din conversație aproape că-i atrage atenția cititorului și îl imploră să fie atent la ce se-ntâmplă: bărbații din Iuda sunt atenți să nu-l rănească pe Samson. Chiar și atunci când sunt furioși din cauza lui, au grijă să mențină o distanță respectuoasă, chiar deferentă. Cititorul, care a prins deja o frântură din viața interioară a lui Samson, știe că el e posibil să perceapă această distanță nu doar ca pe un semn de respect, ci și ca pe o expresie a înstrăinării și a distanțării. Samson cunoaște bine această atitudine față de el, gradul de respect, uluirea care îl împinge din nou, ca întotdeauna, în singurătate și izolare.
Să ne amintim că cei care-i fac asta sunt din propriul popor. Membri ai poporului său, al cărui judecător – al cărui lider – este el. Nici măcar nu le trece prin cap să obiecteze, fie și de formă, la cererile filistenilor și să-și riște viețile pentru el. Nici nu se oferă, de exemplu, să-i aranjeze fuga de pe teritoriul lor și să găsească niște căi de a-i liniști pe filisteni. Vor să-l predea și nu-și ascund graba de a scăpa de pericolul permanent pe care-l întruchipează el. Iar el e fără îndoială conștient de asta, de motivele și de entuziasmul lor, dar nu se plânge: „Jurați-mi că voi nu mă veți ataca" – nu le cere nimic altceva în acest moment critic. Fiindcă știe că ei nu-l pot omorî, că el e mai puternic decât toți laolaltă, dar se pare că simte o nevoie înduioșătoare, aproape de plâns, de a auzi de la ei – chiar din gura lor – această promisiune liniștitoare, protectoare, exact aceste cuvinte: „Nu te vom omorî." Ca și cum cu aceste cuvinte, ei, frații lui, pot ușura eterna povară adusă asupra lui de mama sa, când i-a anunțat moartea înainte chiar de a se fi născut.
Îl leagă cu două funii noi. Cei care au citit întreaga poveste a lui Samson își vor aminti că, atunci când Dalila îl întreabă, ulterior, cum poate fi legat și făcut neputincios, el o ia în râs și răspunde „funii noi"; și, când ea îl leagă, el le rupe de pe brațele sale de parcă ar fi niște fire de ață.
Dar aici le permite bărbaților din Iuda să-l lege cu același tip de funii. Stă între ei, probabil mai înalt

decât toți, le permite să-l lege în urzeala lor, simte nodurile trădării strângându-se în jurul cărnii, îi lasă să-l predea străinilor.
Iar această pasivitate creează impresia că lui Samson aproape îi place asta, obținând o plăcere ciudată, amară și întortocheată din întreaga afacere. De parcă ar lua parte la un ritual extrem de intim, în care bărbații din Iuda sunt doar niște marionete legate cu sfoară; iar ceea ce manipulează aceste sfori sunt nevoile cele mai profunde și mai elementare ale lui Samson: nevoia de a retrăi, mereu, experiența de a fi trădat de cei apropiați lui, pornirea să recreeze, mereu, acel eveniment primordial de a fi dat străinilor sau de a fi abandonat.
Și apoi, după ce a sorbit din întâlnirea cu compatrioții săi fiecare picătură din acel nectar spurcat care se pare că îi alimentează sufletul, revine la actele sale obișnuite de forță și violență; se întâmplă când bărbații din Iuda îl îndepărtează de stâncă și îl aduc la filistenii care stau în formație într-un loc numit „Lehi", care în ebraică înseamnă „obraz" sau „falcă".
Chiar și cineva care nu a fost acolo poate să-și creeze în minte imaginea a trei mii de bărbați din Iuda într-o lungă paradă liliputană, ducându-l pe Samson, legat cu funii, ca pe o statuie uriașă. Când filistenii îl văd, ovaționează veseli și victorioși, dar, când merg să pună mâna pe el, spiritul lui Dumnezeu coboară din nou asupra lui Samson. Trupul lui e într-atât de aprins de dorința de răzbunare, încât funiile din jurul brațelor lui se dezintegrează „ca fuiorul care ia foc". Își întinde mâna și găsește, doar din întâmplare, un os, falca proaspătă a unui măgar, cu care lovește o mie de filisteni. Când termină treaba, din bătăuș răbufnește iarăși poetul: „Cu falca unui măgar", declamă el, „Mulțime după mulțime! / Cu falca unui măgar / Am ucis o mie de oameni." Și noi, de asemenea, în toiul oribilului măcel, găsim destulă poezie în noi ca să remarcăm că această „marcă înregistrată" a modului său de exprimare, creativitatea și ingeniozitatea lui Samson, se păstrează chiar și în armele pe care le folosește – vulpi, mandibula unui măgar, mâinile goale contra unui leu, materiale exclusiv „organice", naturale și originale.
Este foarte însetat „când a terminat de vorbit" (și nu este foarte clar dacă e de la efortul de a lovi o mie de bărbați sau de la compunerea acestui mic poem). Strigă spre Dumnezeu: „Chiar Tu ai dat această mare victorie, prin servitorul Tău; și trebuie acum să mor de sete și să cad în mâinile celor netăiați împrejur?" Și acest strigăt îți rupe inima, fiindcă Samson e atât de slab și de vulnerabil aici; sună ca un băiețel care i se plânge tatălui său și, de asemenea, ca cineva dureros de abătut din cauza eșecului „marelui plan", pe care nu presupune că-l înțelege complet, știind doar că îi servește drept mijloc sau ca instrument.
Să mai zăbovim o vreme asupra acestei ultime ieșiri de-ale sale și să contemplăm din nou transformarea sa bruscă și radicală din supererou și criminal în masă în aproape copil: într-o clipă și cu o ușurință uluitoare, e ca și cum coloana vertebrală a războinicului s-a rupt, iar el se prăbușește, strigând disperat după îmbrățișarea unui părinte grijuliu și plin de compasiune.
Strigătul lui Samson este, de asemenea, surprinzător fiindcă, pentru o clipă, se deschide puțin cortina și se dovedește că Samson vorbește direct cu Dumnezeu. Un discurs ca acesta atestă, bineînțeles, o relație specială cu multiple implicații, din care nimic nu a mai fost dezvăluit anterior de către povestitorul biblic. Și chiar dacă nu va schimba în niciun fel destinul bine cunoscut al lui Samson, această revelație e puțin încurajatoare, fiindcă diminuează oarecum izolarea sa printre frații lui, printre cei de-o seamă cu el.
Dar s-ar putea la fel de bine ca în cererea lui Samson să se afle o altă dramă, foarte umană, care are de-a face cu relația lui cu Dumnezeu; probabil că Samson înțelege că setea aceasta chinuitoare este o

pedeapsă divină pentru aroganța pe care a arătat-o în discursul său victorios, sugerând că el singur, el și mandibula unui măgar – fără ajutorul lui Dumnezeu –, a fost cel care i-a omorât pe filisteni. Acum, în coate și în genunchi pe stâncă, leșinând de sete, Samson îi jură Dumnezeului lui că știe foarte bine cine a adus victoria: „Chiar Tu ai dat această mare victorie, prin servitorul Tău", icnește, iar Dumnezeu acceptă acest „mulțumesc", care include regretul și scuzele, și deschide „deșertul care e la Lehi" și apa izvorăște de acolo.
Și, după toate acestea, „Samson a mers în Gaza, unde a întâlnit o desfrânată și s-a culcat cu ea".
Există, după cum este îndeobște cunoscut, diferite motive pentru care un bărbat merge la o prostituată; dar înainte să speculăm despre motivele lui Samson și chiar înainte să ne amintim că e un nazireu (fiindcă în cazul lui Samson e ușor de uitat acest lucru, din moment ce e unul dintre acei nazirei cărora nu le e interzis contactul cu femeile) probabil că ar trebui să ne întrebăm de ce a mers totuși în Gaza. De ce în acest oraș filistean, dintre toate locurile, ai cărui locuitori, cu siguranță, îi voiau moartea? Cum să ne explicăm dorința nestăvilită a lui Samson de a se amesteca cu filistenii? Să-și amestece carnea cu a lor, să-i schilodească cu pumnii; într-adevăr, tot contactul lui cu ei e amestecat cu trupul, carnea și fluidele, bătaia și zvârcolirea, străpunsul și pătrunsul. Cei înclinați să facă așa pot presupune aici, printre alte lucruri, o abia percepută dorință din partea lui Samson ca intensivele lui contacte cu alții, mai ales străini, să-i ofere ceva care s-ar putea să lipsească din rădăcina ființei sale: un sentiment de existență reală, fizică, și al limitelor sale încercate și adevărate.
Fiindcă nicăieri în universul lui Samson nu este o singură persoană care să-i semene măcar puțin. În acest sens, Samson trăiește și funcționează într-un vacuum. În acest vid se materializează identitatea lui – ambiguă, sfidând definiția, plină de contradicții, legendară, miraculoasă. Nu e greu de imaginat confuzia care domnește într-un astfel de suflet, care are nevoie constantă de „semnale" din lumea exterioară și de la alți oameni pentru a-și defini limitele. Nu e de mirare, atunci, că un astfel de bărbat e atras mereu de contactul cu ființe absolut străine și care, la prima vedere, par să locuiască într-un spațiu foarte bine definit, aproape unidimensional. Când e în contact cu o astfel de altă ființă el poate simți – în afară de satisfacția în legătură cu îndeplinirea misiunii sale divine – limita sa, gardul care-l desparte de ea, și astfel poate să-și simtă propria limită și poate chiar și definiția sa. Și, astfel, merge în Gaza, în orașul filistean, ca să fie printre străini, printre alții, cei diferiți, ca să se atingă de ei, să se amestece și să se zvârcolească cu ei, să-i ucidă și să-i iubească și apoi să-i omoare din nou...
Și o altă noțiune apare: aceea că, poate, Samson are o nevoie internă să-și împartă existența între oameni și locuri care sunt foarte diferite și separate unele față de altele. Asta înseamnă, pentru a face o categorisire, să se întindă cât mai mult posibil pentru a proteja secretul care este miezul și centrul atenției vieții sale. Drept urmare, dintr-un instinct de conservare de acest fel, Samson trebuie să fie tot timpul în mișcare, stând doar o scurtă perioadă într-un loc – Zora, Eștaol, Timna, Așkelon, Iuda, Hebron, Nahal Sorek –, plecând brusc, dezvăluind puțin și ascunzând mai mult, creând astfel o realitate în care oamenii de peste tot vor cunoaște doar „o parte din Samson", doar o piesă din mozaic, și poate că asta va face mai dificil pentru ei – străinii care prind doar un crâmpei din el – să înțeleagă întreaga imagine și să dezlege, o dată pentru totdeauna, misterul lui Samson.
(Și în timp ce citești descrierile mișcărilor lui Samson, frecvente, în forță și ușor nebune, poți să prinzi o străfulgerare a mamei sale alergând repede pe câmpuri, pe drum, ca să-i spună lui Manoe despre întâlnirea ei cu îngerul. „Femeia a alergat în grabă", spune textul, și e ca și cum ea ar fi imprimat asupra embrionului din ea puterea, impulsul și pura plăcere a acelei fugi...)

Dacă mersul lui Samson în Gaza pare ciudat, mersul la prostituată pare mai ușor de explicat. Samson e singur pentru moment. Nu are soție. Ne amintim că, imediat ce l-a animat spiritul divin, a plecat să caute dragostea și ne putem doar imagina profunzimea singurătății și a angoasei sale de acum, după perioada petrecută în peștera stâncii lui Etam. Dar este, de asemenea, posibil ca Samson să meargă la prostituată din cauza amarei dezamăgiri a precedentei – și singurei – sale experiențe cu o femeie, soția lui, femeia din Timna, care a fost dată altuia. Și, dacă e așa, cu tot respectul față de nevoile sexuale urgente ale lui Samson, mersul la prostituată înseamnă, de asemenea, și pierderea speranței de a-și mai găsi dragostea adevărată și a posibilității de a încredința secretul său, cheile spre sufletul său, unei alte persoane demne de încredere.

Mai mult decât atât, contactul cu o prostituată înseamnă să dai ceva prețios și foarte personal unui străin absolut, cuiva care nu are interes real în esența persoanei cu care ea sau el face sex. Acesta este elementul dezgustător al prostituției și, de asemenea, cheia spre atracția sa: intersecția radicală a intimității absolute și a actului impersonal, a celor private și a celor extrem de publice, a spermei și a străinului.

Văzut astfel, este clar de ce Samson ar alege această variantă: când se culcă cu o prostituată, își expune din nou „misterul“ unui străin absolut. Din nou flirtează cu acea nevoie pe care o are: a da fără a se dezvălui, a spune o ghicitoare, dar a ascunde soluția. Din nou poate să fie în mijlocul celui mai intim act, actul *cunoașterii*, și să rămână necunoscut, nedescifrat.

Fiindcă asta pare a fi ceea ce Samson caută întotdeauna: punctul de contact ambiguu și dubios care nu oferă niciodată deplină satisfacție sau consolare sau apropiere adevărată. Și cel mai puțin dintre toate: dragoste. Care nu oferă niciodată ceea ce îi trebuie lui cel mai mult: să se ofere complet altcuiva și să fie primit de acea persoană într-un mod care face posibilă autodivulgarea completă, astfel încât, probabil, să poată să fie vindecat în sfârșit de distanțarea pe care a simțit-o încă de la naștere.

De ce se comportă astfel? De ce nu încearcă niciodată să se izbăvească cu ajutorul unui alt suflet „adecvat“, care ar putea fi cu adevărat îngăduitor față de nevoia sa profundă și care să-l vindece de experiența oribilă a stranietății?

Putem extrapola pentru a întreba de ce, atât de des oamenii se autosubminează chiar în domeniile în care au nevoie de cea mai mare salvare. Se întâmplă astfel în cazul indivizilor, dar și al societăților sau al națiunilor, care par atât de des sortite să repete, cu tristă regularitate, cele mai tragice alegeri și decizii ale istoriei lor. Iar, în cazul lui Samson, această forță distructivă este, cu siguranță, la treabă, ceea ce pare să explice de ce reușește toată viața lui să respecte distorsiunile impuse lui de către alții și de ce este mereu înstrăinat de propriile nevoi vitale și autentice – nevoia de dragoste și de acceptare adevărată, jinduirea după relații oneste și de încredere.

De aceea Samson nu doar că merge la o prostituată, ci la o prostituată din Gaza. Cu alte cuvinte, într-un loc de două ori străin și, mai mult decât atât, la o femeie de care e sigur că-l va trăda imediat compatrioților ei; în orice caz, o vizită care duce sigur la căderea lui în mâinile filistenilor, care de ceva vreme așteaptă să se răzbune pentru tot ceea ce le-a făcut.

Și, într-adevăr, când locuitorii din Gaza află că Samson e de găsit în casa prostituatei, se adună imediat și îl așteaptă la porțile orașului, pe unde va trebui să treacă pe drumul de ieșire din oraș. Stau acolo în liniște toată noaptea, intenționând să-l captureze la răsărit și să-l omoare. Dar Samson stă cu femeia doar până la miezul nopții; apoi se ridică, merge la poarta orașului și îi ia prin surprindere pe cei care pregăteau ambuscada. S-ar părea că a ghicit complotul filistenilor și că de aceea a plecat de la prostituată mai repede decât era așteptat, pentru a-i lua prin surprindere. Și, dacă e așa, asta dă crezare

speculației că nu urmărea doar să ajungă la prostituată, ci și la experiența (și chiar „bucuria") fricii, a tensiunii și a umilinței legate în chiar actul de a face dragoste cu ea – nu doar din cauza așteptatei sale lipse de loialitate, ci și, probabil în primul rând, din cunoașterea faptului că în miezul intimității lor sunt prezenți și străini.
Acești străini sunt, de fapt, departe în acest moment, dar sunt foarte prezenți în intențiile lor și în aerul conspirației care se revarsă în cameră în timp ce ei doi fac dragoste. Iar în acest mod Samson ajunge să pună mâna pe cei doi electrozi ai sentimentelor pe care le curtează fără oprire: intimitate puternică laolaltă cu conștiința pătrunzătoare că limitele secretomaniei și intimității care îi înconjoară pe el și pe femeie sunt deschise tuturor și că uniunea lor sexuală a fost violată de la bun început. În acest fel, își reconfirmă cunoașterea care în mare măsură i-a modelat viața și care i-a determinat calea și care va continua să-l amărască până în ultima lui zi, adică faptul că acea intimitate – orice intimitate – e, prin definiție, pătată.
„La miezul nopții s-a ridicat, a prins porțile orașului laolaltă cu cei doi stâlpi și le-a smuls cu zăvor cu tot. Și le-a pus pe umeri și le-a dus în vârful dealului care e în apropiere de Hebron."
Și deși, după cum am menționat, nu se spune nicăieri că Samson era un gigant, aici pare *gargantuesc*. După cum face și în faimoasa ilustrație a lui Gustave Doré, „Samson cărând porțile Gazei", în care Samson e văzut urcând un deal (aparent, apropiindu-se de Hebron; nu sunt asemenea dealuri în zona Gaza).[23] Cerul de deasupra lui pare că se deschide, iar el e atins de strălucirea celestă. Dar Samson nu vede această lumină; aproape că se prăbușește sub greutatea uriașei porți, care îl separă de lumină, iar imaginea e a unei ființe pe jumătate zeu, pe jumătate om, suferind și chinuit.

Și aici, la fel ca în toate acțiunile lui Samson, este o faptă care nu are asemănare nicăieri altundeva în Biblie și care din nou e un soi de spectacol extravagant și semnificativ: un străin vine în oraș și, când pleacă, ia cu el porțile orașului, exact lucrul care separă interiorul de exterior. Pătrunde dincolo de limita orașului și confiscă bariera care creează distincția dintre localnici și cei din afară sau inamici. Și asta, bineînțeles, poartă un simbolism care nu-i este deloc străin discursului interior al lui Samson, dar aici e prezentat dintr-un nou unghi: în scoaterea porților poate fi observată nu doar intenția familiară și chiar recurentă a lui Samson de a-i răni și a-i umili pe filisteni, ci și, dacă vreți, un ecou al sfidării, chiar un *protest* unic din partea lui Samson față de violarea intimității sale.
Și astfel, grație imaginii acestui bărbat smulgând porțile și ducându-le în spate, cititorul poate să se simtă puțin mai bine la gândul că, deși marea misiune a lui Samson de a se bate cu filistenii i-a fost impusă de sus și chiar dacă viața lui e o călătorie stabilită în avans, aici Samson reușește să adune câteva scântei de liber-arbitru, căci din nou găsește un mod unic de a se autoexprima, în timp ce-și duce misiunea la capăt.
În pădure, pe drumul spre Tel Zora – movila despre care se crede că marchează locul Zorei antice –, pot fi găsite semne galbene care indică „Mormântul lui Samson și al lui Manoe", un imbold irezistibil spre curiozitate. Movila, din pământ gri-maroniu, e acoperită de un amestec de spini și iarbă gălbuie. Pe creastă se află o bucată de ciment și două morminte, un cavou modest din blocuri de piatră cu două mici domuri albastre. Pe unul dintre acestea e scris: „Cinstitul Judecător al Israelului, Samson Eroul, Binecuvântată fie-i Amintirea, care a Judecat Israelul așa cum a făcut Tatăl Lor în Ceruri." De asemenea, e inscripționată data morții lui Samson: 24 Tammuz. „Cinstitul Manoe", stă scris în caligrafia folosită de scribii sulurilor Torei pe celălalt dom, „Binecuvântată fie-i Amintirea, care a văzut un Înger al Domnului față-n față". Fiindcă veni vorba, mama lui Samson, ale cărei întâlniri cu îngerul

au fost mai apropiate decât ale soțului ei, nu a avut parte nici de un mormânt, nici de un monument în lotul familiei.
Acestea, bineînțeles, nu sunt chiar mormintele lui Samson și ale tatălui său. Nimeni nu știe cine e înmormântat aici, dacă o fi cineva. Monumentul a apărut brusc la sfârșitul anilor ’90, proveniența nefiindu-i clară. Dar locul a fost repede sanctificat de credincioși, care vin aici, singuri și în grupuri, aprinzând mici lămpi cu ulei la baza mormintelor, rugându-se să se vindece de boli, miresele și mirii pentru copiii lor, succes în afaceri, copii pentru fiicele sterpe. La miezul nopții poți găsi evrei hasidici din secta Bratzlaver care vin să se roage pentru mântuire și să jelească distrugerea Templului.
În apropiere e gura unei mari peșteri. Vasele concave ale unei prese de măsline sunt sculptate în piatră. Odinioară, un măgar mergea aici într-un cerc nesfârșit, învârtind o piatră de moară rotundă – ea zace astăzi aici, ruptă – care storcea uleiul din măsline. O mare presă pentru vin e, de asemenea, sculptată în podeaua de piatră. După dimensiunile sale, pare să fi fost una dintre principalele prese de vin ale regiunii și, fiindcă strugurii trebuiau să sosească la presă cât mai repede după ce erau culeși, ne putem imagina că terasele de la poalele Tel Zora erau odinioară pline de vii.
În vârful movilei, lângă morminte, cineva a pus un dulăpior, conținând exemplare din Biblie și cărți de rugăciune. O Biblie mică, cu bilete de autobuz puse în ea drept semne de carte, se deschide imediat la o pagină boțită, atinsă frecvent cu degetele, pătată cu sudoare și lacrimi: „Apoi s-a îndrăgostit de o femeie din Nahal Sorek, pe nume Dalila.“
Cine e Dalila? Biblia nu dă niciun răspuns, nici măcar nu spune dacă era o filisteană, precum celelalte femei ale lui Samson. Pe de altă parte, e prima femeie din poveste care e identificată prin nume și singura pe care Samson chiar a iubit-o. Dar unde a întâlnit-o? Ce a văzut la ea? Nu avem cum să știm. Nici cum a curtat-o, nici ce a fost diferit de data asta, când chiar a fost îndrăgostit, față de celelalte. Și mai presus de toate: ce sugerează tăcerea textului în legătură cu sentimentele Dalilei față de Samson? Naratorul biblic, după cum am văzut, e ezitant în a împărtăși acest tip de informație. E mai interesat de acțiune aici, așa cum s-a grăbit de la „femeia a născut un fiu și l-a numit Samson; băiatul a crescut, iar Dumnezeu l-a binecuvântat“ la „spiritul Domnului a început a Se avânta împreună cu el în tabăra lui Dan, între Țora și Eștaol“, sărind peste copilăria lui Samson, descotorosindu-se de detaliile uimitoare despre educația acestui copil extraordinar, despre plăcerile lui copilărești (sugruma șerpi, la fel ca Hercule sau s-a bătut cu vreun mistreț, la fel ca Odiseu?) și despre prietenii lui sau, mai degrabă, după cum ne-am putea aștepta, despre singurătatea lui extremă. Nimic din toate acestea nu e cunoscut și habar nu avem, de asemenea, de alți frați mai mici, copii născuți fără vreo misiune specială, liberi de povara misterului, copii obișnuiți ai unor părinți obișnuiți.
Și la fel e în povestea Dalilei – nici măcar un singur detaliu nu oferă o pauză temporară în vreun ungher biografic comod, aflat între numele noii iubiri și evoluția ulterioară a poveștii: „Conducătorii filistenilor au mers la ea și i-au zis: «Convinge-l cumva și află ce-l face atât de puternic și cum putem să-l copleșim, leagă-l și fă-l neajutorat; și fiecare îți vom da o mie și o sută de șekeli de argint.»“
Diferite lucrări care tratează povestea lui Samson – în literatură, pictură, muzică, film[24] – au încercat s-o reprezinte pe Dalila drept un personaj tragic, care nu a avut nicio intenție de a-l răni pe Samson și care a fost cu adevărat îngrijorată în legătură cu ceea ce i s-a întâmplat după ce l-a trădat. Acest tip de interpretare poate fi găsit, de exemplu, în pictura lui Van Dyck *Arestarea lui Samson*, în care Samson aruncă o privire care-ți sfâșie inima către Dalila, în timp ce filistenii dau buzna în cameră, îl prind și-l iau cu forța de lângă ea: fața Dalilei e întoarsă spre el cu un amestec curios de satisfacție pentru succesul ei, dar și cu durere și duioșie. Mâna ei e întinsă spre fața lui într-un gest care în același timp

sugerează o mișcare de adio, de renunțare, dar și un gest de compasiune, o dorință de a-l mângâia pentru o ultimă oară, un adio tandru, în timp ce el pornește pe calea suferinței.
Dar textul, așa cum arată el, nu se pretează unei lecturi atât de generoase a faptelor și a caracterului Dalilei, de fapt, o respinge din start. Întregul comportament al Dalilei nici măcar nu sugerează dragoste și totuși pe această femeie crudă și trădătoare o iubește Samson și, după cum am remarcat, s-ar putea ca lucrul pe care-l iubește la ea[25] să fie chiar acel iz de trădare, ceea ce-l silește pe cititor să extindă și să lărgească chiar definiția dragostei: probabil că tocmai cruzimea Dalilei, pasiunea ei aproape transparentă de a-l răni – un nivel de pasiune pe care el nu l-a întâlnit niciodată la alte femei – este cea care îl leagă de ea cu noduri încâlcite, care se dovedesc a fi mai puternice decât oricare dintre cele care le-au precedat și care de aceea, pentru prima dată, îi trezesc dragostea.
Dar explicația nevoii compulsive pentru trădare e, în cele din urmă, atât de tristă, obligatorie și automată – și neagă liberul-arbitru al lui Samson –, încât căutăm, alături de ea, o altă explicație sau așteptăm o vreme și sperăm ca povestea însăși să ne conducă la ea.
Dalila – motivată de promisiunea unei răsplăți frumoase din partea filistenilor – îl leagă pe Samson și îl cicălește cu un soi de preludiu ambiguu. La suprafață, încearcă să afle, cu acordul lui Samson, secretul puterii sale și o metodă de a-l lega astfel încât să nu se poată elibera: „Dacă aș fi legat cu șapte corzi de arc proaspete, care nu s-au uscat niciodată, aș deveni la fel de slab ca un om obișnuit“, răspunde Samson, întins cât e de lung pe saltea, mângâindu-și probabil leneș buclele lungi – pe toate cele șapte – și ascunzându-și un zâmbet.
Distracțiile erotice sunt o chestiune de gust, iar a fi legat cu tendoane proaspete, care nu s-au uscat, este, se pare, ceva ce îi place lui Samson. Dalila transmite imediat informația despre fantezia lui Samson către ofițerii filisteni. Ei trimit recuzita cerută în camera ei, iar ea leagă corzile umede în jurul trupului său. Și în tot acest timp, țineți minte, „o ambuscadă aștepta în camera ei“, un exemplu foarte strălucit al confuziei și încălcării limitelor care întotdeauna însoțesc activitățile lui Samson, amestecând fără discriminare partea intimă cu cea publică, dragostea și trădarea.
Dalila îi înfășoară trupul cu corzile, iar apoi, când e legat fedeleș, îi spune (strigând brusc? șoptindu-i intim în ureche?): „Samson, filistenii te atacă!“ Peste nici o clipă, Samson rupe tendoanele la fel de ușor cum un „fuior de câlți“ (adică un fir de in) se destramă la o biată „atingere a focului“.
„M-ai păcălit, proclamă Dalila, și m-ai mințit.“ Cu o răceală uimitoare și chiar când își țese pânza înșelăciunii, îl acuză de minciună. Ochii ei probabil că se îndreaptă o clipă spre cei din „ambuscadă“, apoi se fixează asupra lui Samson: „Acum, spune-mi adevărul, cum poți să fii legat și supus?“
Samson – întins pe spate? întinzându-se satisfăcut? – sugerează o nouă metodă: „Dacă aș fi legat cu funii noi care nu au fost niciodată folosite, aș deveni la fel de fragil ca un om obișnuit.“
Haliti e cuvântul pe care-l folosește – literal, „aș deveni bolnav“ –, pe care comentatorul medieval Radak îl citește mai moderat, drept „aș slăbi“.
Dalila nu pierde vremea. Ia funii noi, groase și solide, îl leagă și spune din nou: „Samson, filistenii te atacă!“ Cei care stau la pândă sunt pregătiți să atace, dar Samson rupe fără probleme și aceste funii, de parcă ar fi fost fire de ață.
M-ai înșelat, spune Dalila din nou, mi-ai spus minciuni. Cum poți fi legat? Samson își dă seama în mod evident că ea repetă încăpățânat exact ceea ce spusese mai înainte, semnalând faptul că nu avea de gând să cedeze. „Dacă legi cele șapte bucle ale părului meu cu firele de la un război de țesut“, spune el, „atunci, cu siguranță, mă vei slăbi.“ Putem doar să ghicim licărul din ochii lui și timbrul vocii sale, dar vorbele pe care le spune dezvăluie ceva nou: până acum a vorbit cu ea în alt fel. „Dacă aș fi legat“,

spusese – de două ori –, în termeni impersonali și generali, fără să specifice cine ar face legarea sau ar putea să-l rănească. Dar aici se întoarce direct către ea, cu un mesaj clar: „Dacă legi", îi spune, dacă tu, Dalila, legi cele șapte bucle ale părului meu...
(Și în mijlocul acestui joc care nu e un joc și ca un fel de distragere de moment de la teribilul lucru care urmează să se întâmple în curând, este posibil să ne gândim la faptul că doar acum, spre sfârșitul poveștii, cititorul e informat că Samson avea șapte bucle de păr. Ceva în acest detaliu sugerează că Samson își iubea părul, că avea mare grijă de el, că își despărțea și pieptăna cu mare atenție fiecare șuviță, cârlionț cu cârlionț... Și mai mult: oricine a avut păr foarte lung știe cât de greu e să ai grijă de el de unul singur; și aici, cu o clipă înainte ca aceste bucle glorioase să fie tăiate de o femeie, gândurile noastre merg spre o altă femeie, mama lui Samson, care poate că l-a ajutat, în copilăria și în tinerețea sa, să-și împletească și să-și pieptene și să-și încrețească și să-și spele părul – și probabil că a făcut asta și când a ajuns adult, printre celelalte femei ale lui.)
Samson adoarme. Poate că era epuizat după partida de amor, poate că începe să cedeze. Dalila nu se odihnește. Îi leagă părul într-un gherghef cu un mosor și îl prinde, de asemenea, cu un ac, pentru a-l ține strâns, și îi spune din nou, a treia oară: „Samson, filistenii te atacă." Iar Samson se trezește și dintr-o mișcare smulge țesătura și acul.
Astfel, prin ceea ce părea la început o joacă de-a amorul, dar care se amărăște treptat, el se predă Dalilei și corzilor, și funiilor, și tendoanelor ei. Și aici poate fi observat că întreaga poveste de viață a lui Samson e o nesfârșită împletitură de noduri și funii: vulpi legate laolaltă, funii noi cu care e legat de bărbații din Iuda, corzi de arc ude și bucle de păr țesute într-un gherghef și, din când în când, vedem pasiunea lui Samson de a lega și de a fi legat și, de asemenea, de a fi prins în capcană și putem descifra acest vârtej de funii – această rețea întortocheată – și ne putem întreba de câte funii are nevoie un bărbat pentru a înlocui un cordon ombilical care nu a fost niciodată tăiat cum trebuie.
De trei ori strigă Dalila: „Samson, filistenii te atacă!" și totuși, de fiecare dată, Samson înlătură suspiciunile cu privire la mașinațiunile ei și continuă să coopereze în complotul ei vizibil. De fiecare dată își dă seama că ea îi folosește răspunsurile încercând să-l rănească și totuși nu protestează și nici n-o acuză.[26]
Dar bineînțeles că e atras nu numai de înșelătoarea Dalila, ci și de „cel care stă la pândă", care a fost alături de ei tot timpul în cameră, străinul întotdeauna ascuns în fundal, care, într-un anumit sens, trebuie să fie acolo pentru a finaliza, adânc în sufletul lui Samson, scena primordială a vieții sale, momentul în care a fost traumatizat în pântec: mamă, copil, străin.
Și apoi, după ce Dalila l-a bătut l-a cap și l-a sâcâit continuu – *va-tiktzar nafsho la-mut* –, „era obosit de moarte".
Nicăieri în Biblie nu mai apare această propoziție. Rabinii din Antichitate au găsit o explicație pentru durerea lui Samson, comentând că Dalila „în momentul consumării actului s-a tras de sub el".[27] Am putea spune că o astfel de respingere grosieră l-ar putea face pe un bărbat să-și piardă cheful de viață, cu toate că, în același timp, textul unic al Bibliei cere o explicație alternativă, alt motiv pentru comportamentul lui Samson față de Dalila.
Fiindcă e posibil, de asemenea, să vedem astfel lucrurile: insistența Dalilei, întrebările ei neîncetate, „Ce te face atât de puternic? Și cum poți fi legat și făcut inofensiv?" – cu alte cuvinte, care e secretul tău, cine ești tu cu adevărat, ce fel de bărbat ești tu în interiorul acelui mister și ce ai fi fără el? –, toate acestea au trezit sentimente în Samson pe care nicio altă femeie nu le mai trezise vreodată. Și astfel, cu toate că el îi suspecta motivele, ea a fost singura femeie care i-a pus marea întrebare esențială a vieții

sale; singura care a știut întrebarea potrivită și care astfel i-a cerut, de fapt, să-i predea cheile secretului său, de care alte femei nu erau interesate sau de care, poate, se temeau. Și astfel, în mijlocul furtunii de sentimente confuze și conflictuale pe care acțiunile ei o stârneau în el, e de presupus că s-a stârnit și o mică speranță, aceea că Dalila va fi singura care va reuși să scoată vreun fel de „răspuns“ de la el, o soluție a enigmei care era ascunsă adânc în interiorul lui și pe care nici el nu reușise s-o înțeleagă complet.

Poate că undeva, în adâncul sufletului său, sub munții de mușchi, o voce i-a spus că insistența Dalilei avea să fie cea care va reuși să salveze sinele său îngropat, care nu putuse niciodată să fie mântuit într-un alt fel; sinele care vrea foarte mult să fie dezvăluit, să dea din el, să înlăture tot ce-l blochează și-l separă de restul lumii; să se elibereze de povara misterului și a enigmei și a blestematei de înstrăinări; și să fie, în sfârșit, „ca un om obișnuit“ – și, dacă e așa, s-ar putea ca Samson să devină inteligibil sieși?

Fiindcă am recunoscut deja că o aură de disconfort plutește întotdeauna în jurul lui Samson, enigma incompatibilității și a dezacordului dintre binecuvântata lui misiune divină și caracterul și personalitatea lui pământene, materiale, corporale (și adeseori copilărești). Uneori cititorului îi e clar că Samson nu se cunoaște deloc, că nu înțelege rolul pe care-l îndeplinește în propria poveste de viață. Dar e, de asemenea, posibil – și aceasta e într-adevăr o idee tulburătoare – ca Dumnezeu, *de la bun început*, să nu fi intenționat ca Samson să fie conștient de cine e cu adevărat, sub acoperirea misiunii sale, și de ce rol joacă în poveste și de ce fel de instrument e în mâinile lui Dumnezeu (și pare brusc că „folosul“ la care-l pune Dumnezeu – *shimush* în ebraică – e semnificația ascunsă a numelui lui Samson, *Shimshon*).

În acest caz, Samson e dezvăluit aici în toată amărăciunea sa. Bărbat singur, dintotdeauna chinuit, înrobit de un Dumnezeu, care l-a ales pentru o misiune dificilă: mântuirea Israelului, sarcină pentru care personalitatea și caracterul său sunt prea slabe; un bărbat care reușește mereu să se încurce în dispute personale cu dușmanii Israelului, punând astfel în pericol, neglijând și dezamăgindu-și poporul, dar și pe Dumnezeul care l-a trimis.

Și apoi se pare că întreaga esență fizică a lui Samson nu e altceva decât un uriaș set de mușchi transformați în mari uși de fier, „porți de oraș“ menite să apere un miez uman fragil și vulnerabil; ori, de fapt, menit să prevină acel miez, care avea atâta nevoie de izbăvire și de autodezvăluire, de la a se deschide și de la a deveni în cele din urmă „ca un om obișnuit“.

Cum poate să fie izbăvit un om? Care este cea mai firească și mai de dorit cale pentru un om de a deschide încet porțile opresiunii care îl înconjoară și de a permite acelui miez vulnerabil să se dezvăluie singur, să dea, dar să și fie primit?

„S-a *îndrăgostit* de o femeie.“

Și probabil că în acel cuvânt e condensată rebeliunea mică, vitează, umană și zadarnică a lui Samson contra rolului crud pe care Dumnezeu i l-a rezervat. Fiindcă, după cum știm, pentru ca Samson să-și ducă la îndeplinire misiunea și să-i lovească pe filisteni, Dumnezeu nu are nevoie ca el chiar să iubească o femeie filisteană. Pentru a-și face treaba, n-are nevoie decât de o prostituată sau de o femeie care e cea „potrivită“ pentru el.

Dar dacă totuși legătura cu Dalila a trezit în Samson ceva cu totul nou și nu a fost menită doar să-i satisfacă nevoia compulsivă de a fi trădat, de a trăi intimitatea violată de străini, care o folosesc în propriile scopuri, atunci, aici, pentru prima dată în viața lui, Samson își împlinește voința independentă, exercitând cea mai înaltă libertate disponibilă lui, ca ființă umană – și nu ca unealtă în mâinile lui Dumnezeu –, și anume libertatea emoțională, libertatea de a iubi.

Și dacă, din partea lui, aceasta era dragoste adevărată s-ar putea presupune (probabil doar dacă ține cu tot dinadinsul) că Samson îi permite Dalilei să-l înșele mereu fiindcă *speră fără speranță că greșește*; speră că, data viitoare când va deschide ochii, se va trezi în cameră singur cu iubita sa, iar cei care stau la pândă vor fi plecat. Cel ce stă la pândă, pe care Samson nu trebuie să-l vadă ca să-i simtă eterna prezență.
Dar apoi, după ce ea îi spune pentru a treia oară „Samson, filistenii te atacă“, el înțelege, fără vreun dubiu sau fără șansa autodecepției, că nu există deloc iubire acolo. Că femeia pe care o iubește, singura pe care a iubit-o vreodată, nu-i va da ceea ce lui îi trebuie mai mult decât orice. Că soarta impusă asupra lui din pântec îl va urmări întotdeauna, chiar și în cele mai intime locuri, și că, cel mai rău dintre toate, nu există nicio cale prin care să se revolte contra sorții lui – de aceea, se pare, nu vrea să mai aibă vreo iubire în viață.
Și probabil că de aceea, mai mult decât din oricare alt motiv, „era obosit de moarte“.
Și, prin cuvinte simple pe care a așteptat toată viața să le pronunțe, își dezvăluie secretul Dalilei. Și nu doar secretul, ci *kol libo*, „întreaga sa inimă“, totul. Găsim această expresie de trei ori în două versete. Și ce e *kol libo*? „Nicio lamă nu mi-a atins creștetul, căci sunt nazireu al Domnului încă de când eram în pântecul mamei. Dacă părul mi-ar fi tăiat, puterea m-ar părăsi și aș deveni la fel de slab ca un om obișnuit.“ Iată, i-a spus totul.
Când auzim secretul de pe buzele lui și descoperim că secretul a fost *kol libo* – inima inimii sale –, apare gândul că poate n-a fost doar conținutul secretului care fusese atât de important pentru Samson, ci poate chiar faptul că avea unul. Drept urmare, acest lucru îi era vital lui Samson nu doar ca „secret militar“, ca să spunem așa, ci fiindcă îi aparținea doar lui și pentru că nimeni altcineva (în afară de mama lui) nu mai știa de el; era cea mai personală posesiune a sa, care nu fusese pătată de străini sau de „publicitatea“ excesivă a vieții sale.
Dalila simte imediat că de această dată n-o mai înșală. A pus mâna pe adevăr, așa că îi adună pe liderii filisteni și îi informează că a ajuns la miezul secretului. Iar ei pot să-și dea seama din tonul vocii ei că așa este. Vin din nou spre camera ei și aduc acum grămada de bani pe care i-o promiseseră.
Acesta, bineînțeles, e un moment de cotitură și pentru Dalila: când liderii filisteni i-au spus „Convinge-l cumva și află ce-l face atât de puternic“, ea, fără îndoială, a auzit provocarea față de puterea ei feminină de atracție („Vezi cât de puternică *ești*“, de fapt). Dar, acum, durata de timp în care Samson a reușit să reziste farmecelor ei a aruncat o umbră de dubiu peste talentele sale de seducătoare și e posibil ca însăși ea – poate pentru prima dată – să fi început să se îndoiască de valoarea ei ca femeie. Ofițerii filisteni au început, cu siguranță, să se mire de lunga întârziere; și poate chiar și atacatorul care stătea la pândă în cameră, care fusese în mod repetat martor al eșecurilor Dalilei, își dublase nerăbdarea cu un zâmbet. De aceea nu e greu de imaginat că jocul erotic dintre Samson și Dalila a devenit din ce în ce mai încărcat și mai tensionat și pentru ea și, pe măsură ce eșecurile ei au sporit, așa s-a întâmplat și cu soarta personală.
Și, astfel, dacă la primele ei două încercări vorbește cu înșelătorul Samson cu o incredibilă reținere – și aproape că putem vedea cum i se încleștează dinții de furie și de încăpățânare atunci când spune „M-ai înșelat, m-ai mințit“ –, după cel de-al treilea eșec al său răbufnește, cu un mârâit profund și feminin: „Cum poți să spui că mă iubești când nu ai încredere în mine?“ Își aruncă furia și umilința în fața lui, dar și – poate fără să-și dea seama – niște vorbe care captează însăși esența înstrăinării lui, nu doar față de ea: *Velibcha ein iti*, după cum spune ebraica, nu ai încredere în mine, „inima ta nu este cu mine“.
Și poate că acestea au fost cuvintele pe care i le-a repetat lui Samson, înfigând mereu cuțitul în rana sa

profundă, rana ciudățeniei sale, iar cuvintele au reverberat în golul căscat între inima lui și cei pe care-i iubea; și poate că aceasta a fost „cicăleala“ care în cele din urmă l-a „obosit de moarte“.
Probabil că așa s-a întâmplat. Iar din această cauză – și din niciun alt motiv – a mărturisit *kol libo*, nimic altceva decât întreaga inimă, pe care ea o acuzase de înstrăinare și amăgire; tot ceea ce el ascunsese, suprimase și adunase în interior timp de atâția ani. Într-o gafă de moment, i-a dat ei totul, cu același tip de risipă nebună, care te lasă fără suflare și care uneori îi tulbură pe cei mai rezistenți dintre amărâți; cu inocența nebună a unuia care crede că dacă ar fi să mărturisească totul unei alte persoane, totul, deodată, într-un soi de transfuzie instantanee, ar dobândi, în sfârșit, un sentiment de intimitate adevărată.
Când conducătorii filisteni vin, Samson doarme. „L-a momit să doarmă în poala ei“, spune Biblia; și am remarcat deja: cu o clipă înainte ca Dalila să-i taie pletele, Samson a devenit ca un copil. E ca și cum s-ar reîntoarce la origini, așezat în poziție fetală în poala „mamei“ sale.
Ochii lui Samson sunt închiși, dar sub pleoapele lui ar putea foarte bine să fie un șir de amintiri și imagini: o călătorie lungă, furtunoasă și grea, cu Samson mărșăluind, pas cu pas, spre locul unde a început totul, unde totul a devenit încâlcit – mamă, copil, trădare.
Și aici putem găsi un soi de răspuns întrebării pe care am pus-o mai devreme – de ce ar vrea Samson să recreeze, mereu, tocmai cel mai periculos sentiment pe care l-a trăit vreodată, care îi otrăvise viața de la început? Sau, cu alte cuvinte, de ce oamenii repetă în mod compulsiv experiențe distructive, recreând de-a lungul vieții relațiile disfuncționale și situațiile autodistructive care le-au trezit cele mai rele și mai toxice sentimente?
Se întâmplă oare asta – printre alte motive – fiindcă exact acolo, în epicentrul umilirii și al înstrăinării și al lipsei de înțelegere, cineva se simte cel mai „însuși“, așa „cum e“, cu alte cuvinte, așa cum a fost la începutul vieții sale, chiar la începuturi? Poate că a fost îmbrățișat, cocoloșit în dragoste și căldură, legănat încet ca să doarmă în poală sau la piept, dar tot acolo a fost marcat – chiar dacă nu din răutate – și stigmatizat, imprimat cu conștiința înstrăinării existențiale, cu sentimentul amar de a fi accidental sau străin, chiar, într-un fel, în propria biografie privată, intimă.
Acolo, în acel loc, mama lui Samson a rostit acele teribile cuvinte, „până în ziua morții sale“, sau o altă remarcă devastatoare pe care o fac părinții, câteodată cu nonșalanță, despre copilul lor. Acolo i-au pecetluit soarta, pentru întreaga sa viață, și tocmai pentru acest motiv, se pare, e obligat să se întoarcă acolo, fiindcă acolo are loc sumbra dramă fundamentală a existenței sale. Și acolo, în noi toți, din păcate, licăre eterna flacără a autorecunoașterii, ca femei și bărbați, care sunt, în cele din urmă, separați și izolați unii de alții, misterioși și chiar „de necunoscut“ pentru alții – chiar probabil pentru noi înșine –, și astfel, deci, pe veci singuri.
Samson doarme, epuizat. Probabil că e inundat de o ușurare neașteptată după ce și-a divulgat secretul și nu mai e nevoit să-și oțelească toți mușchii pentru a-l apăra. Călătoria lui s-a terminat. Acum poate fi ca alți oameni. „Puterea mea mă va părăsi“, i-a explicat el Dalilei, după cum ne amintim, cu doar o clipă înainte, „și ar trebui să devin la fel de slab ca un om obișnuit“, *kechol ha-adam*.
„Ca *oricare* om“, a spus literalmente. Dar anterior, când Dalila îl legase, îi spusese – de două ori – că va slăbi *ke'achad ha'adam*, ca *oricare* alt om, cuvântul *achad* însemnând „unu“, ca și cum ar fi dorit, inconștient, să-și păstreze individualitatea. Acum renunță și la asta și îi dezvăluie cum poate deveni ca oricare om, gustând aceste cuvinte pentru prima oară.
Dar poate că nu e o slăbiciune, o afecțiune, să fii ca oricare altul. Poate că asta a vrut Samson, în adâncul inimii sale, întreaga sa viață. După cum apare și în poemul „Dragostea lui Samson“ al

scriitoarei Lea Goldberg:
Și poate că nici el nu știa
Despre încercarea lui de profet și de nazireu,
Cum cea mai ușoară ghicitoare dintre toate
A fost inima care i se putea frânge în piept.[28]

Dalila cheamă „un bărbat“ – se pare că pe cel care așteptase în cameră pentru ambuscadă –, dar ea însăși, nu bărbatul, taie cele șapte bucle din părul lui Samson, care doarme. Probabil că o face pentru a-l scăpa de umilirea de a fi tuns de străini. Sau probabil că în acest mod ea îl umilește și mai mult și poate că acesta e modul ei de a spune adio și, astfel, de a trăi din nou, distilate într-o singură acțiune, puternicele sentimente care au curs între ei. Mii de ani mai târziu, este posibil să ne-o imaginăm schimbându-și expresia în timp ce comite acțiunea, cu o latură erotică, pe de-o parte, și cu ideea de „a castra“, de cealaltă parte, și probabil cu zâmbetul discret al unei femei ale cărei farmece nu au părăsit-o încă.

Puterea lui deja s-a scurs, dar încă doarme și habar nu are de asta. Ea începe să-l tachineze. Strigă din nou, pentru a patra oară: „Samson, te atacă filistenii!“ El se trezește și își spune: „Mă voi dezlega și mă voi elibera, așa cum am făcut în celelalte dăți.“ Își încordează mușchii așa cum făcuse și anterior, dar apoi descoperă că „Dumnezeu plecase de la el“.

Filistenii din cameră îi scot imediat ochii. Ochii săi, care fuseseră atât de alerți, febrili, înfometați, neobosiți. „Samson și-a urmat ochii“, au comentat rabinii Talmudului, „de aceea filistenii i-au scos.“[29] Așa cum el scosese din fundație porțile Gazei, acum ei îi scot porțile feței și pe cele ale sufletului. Cine poate să-și imagineze prin ce trece Samson? Putem doar presupune că nu numai agonia fizică a scoaterii ochilor îl consumă, nu doar furia și durerea față de trădarea iubitei sale. Samson e acum victima unei senzații pe care nu a cunoscut-o din ziua în care a fost mișcat pentru prima dată de spiritul lui Dumnezeu: enorma sa putere s-a dus. Trupul lui nu mai răspunde ca înainte. Acum și acesta îi e străin. Și trupul său l-a trădat.

Cu ochii scoși, legat cu lanțuri de bronz, Samson e dus de filisteni în Gaza, unde e pus să lucreze ca sclav la moară în închisoare. Acum, târându-și picioarele la nesfârșit în jurul pietrei de moară, își petrece zilele privind introspectiv, începând probabil să vadă ceea ce nu putuse vedea înainte să devină orb: întregul spectacol al vieții lui, destinul manipulator care i-a negat liberul-arbitru sau dreptul de a protesta sau un singur moment de liniște.

Învârtindu-se și măcinând, lipsit de secretul său special, de coroana lui de glorie naziree și de orice putere supraumană mai mare decât cea a mușchilor săi. La apusul vieții învață limitele puterii sale și probabil și esența lui adevărată, eliberat în sfârșit de toanele măreței entități tiranice cunoscute drept „spiritul Domnului“. Aproape sigur poate, din când în când, chiar să se bucure de un sentiment simplu al sinelui, să fie cineva tolerabil și uman, totodată, cineva care a fost furat încă înainte de a se fi născut.

(Și poate că a fost și puțină ușurare atunci când Dalila a luat greutatea celor șapte bucle lungi de păr care nu fuseseră tăiate niciodată, care-i cădeau în cascadă pe lângă față și îi înconjurau trupul și care, fără îndoială, îl despărțiseră și mai mult de restul lumii.)

Astfel trec zilele. Părul începe să-i crească înapoi și, odată cu el, forța. Conform poveștii, Samson e adâncit în munca lui de la piatra de moară. Totuși, se poate ca măcinatul să fi avut un cu totul alt aspect: verbul „a măcina“ în ebraică poartă o clară conotație sexuală, care poate fi găsită încă din

Cartea lui Iov – „Fie ca femeia mea să macine pentru alții și fie ca alții să îngenuncheze peste ea“[30] –, și continuă în dialect israelian vulgar. Probabil că aceasta a fost originea legendelor în decursul anilor despre cum Samson și-a petrecut ultimii ani: Talmudul spune cum „toți își aduceau soțiile la el la închisoare, astfel încât să facă un copil cu el“.[31] Această sugestie, excitantă la început, se transformă repede într-o altă formă de a-l abuza și de a-l umili pe Samson, transformându-l într-un taur comunal. Ce avem aici, în cele din urmă, e o extensie crudă și grotescă a marelui blestem al vieții lui: blestemul ciudățeniei.

Într-o bună zi îl scot din închisoare și îl aduc în fața unei mulțimi extaziate. Nobilii filisteni se adună ca să ofere un mare sacrificiu zeilor lor și să se bucure că Dagon l-a aruncat pe Samson în mâinile lor. Samson stă în fața lor. Ei se uită la el uluiți. Pare că și înfrânt dă impresia că e o minune a naturii, provocând și mai multe osanale către Dagon, pentru că triumfase asupra lui.

După ce și-au bucurat ochii privindu-l, e dus înapoi în închisoare și filistenii își continuă sărbătoarea. Și apoi, după ce au băut, cer ca Samson să vină înapoi și „să danseze pentru noi“. Îl aduc înapoi din închisoare. „Și el a dansat pentru ei.“ Și în acest caz sunt unii care interpretează asta drept un soi de „spectacol sexual“, fiindcă verbul ebraic de aici, *letzahek*, e folosit în mod repetat în Biblie pentru a descrie un act sexual.[32] În orice caz, Samson e, cu siguranță, umilit și ridiculizat în fața petrecăreților filisteni.

Îi aude pe filistenii care chefuiesc, dar nu poate să vadă nimic. Este singurul israelit între trei mii de filisteni, bărbați și femei, „care se uită la Samson dansând“. Un băiat stă lângă el, ținându-l de mână și conducându-l. Samson, războinicul inveterat, simte imediat o oportunitate. Îi cere băiatului să-i pună mâinile pe coloane. „Lasă-mă să simt coloanele“, spune, folosind un cuvânt rar, *hamisheni*, care implică o dezmierdare caldă – în opoziție totală cu ceea ce e pe cale să facă Samson. Băiatul îi așază mâinile pe coloane. Degetele lui Samson iau acum ultimul contact cu lumea, deconectându-se de la senzația efectivă, tactilă, și reamintindu-și, în schimb, tot ceea ce atinseseră anterior, bărbați și femei, leu și vulpi, miere, funii și stânci, mandibula unui măgar, apă rece de izvor, o prostituată și porțile unui oraș, și pe Dalila.

„O, Doamne, Dumnezeule“, strigă Samson amarnic, „te rog, amintește-ți de mine și dă-mi putere doar de această dată, o, Doamne, să mă răzbun pe filisteni, măcar și pentru unul dintre ochii mei.“ Este strigătul mișcător al cuiva care știe că Dumnezeul lui l-a abandonat și care a ajuns să priceapă că a eșuat jalnic în îndeplinirea misiunii pentru care a fost creat. În această clipă, Samson i se adresează lui Dumnezeu cu trei nume ebraice diferite și sfinte, de parcă ar încerca să intre în inima lui Dumnezeu prin toate porțile sale, să ajungă într-un loc unde un portal se va deschide spre o zeitate foarte personală și intimă, cea care l-a ales și l-a luat când era încă în pântec, cea al cărei spirit îl animase pe Samson toată viața lui. Nu știe, bineînțeles, dacă Dumnezeu va răspunde rugăciunilor sale acum, cum a făcut la Stânca lui Etam, când Samson aproape că a murit de sete. Într-adevăr, o amintire mult mai proaspătă e momentul în care și-a spus „Mă voi dezlega și mă voi elibera așa cum am făcut de celelalte dăți“, doar ca să descopere, spre disperarea sa, că Dalila i-a tăiat părul și i-a luat puterea și că Dumnezeul lui l-a părăsit.

Cu un amestec de incertitudine, disperare și speranță, se prinde de coloane cu toată puterea sa, cuprinzând-o pe una cu brațul său drept și pe cealaltă cu cel stâng, „cele două coloane din mijloc, pe care se rezema templul“. Ce îi trece acum prin cap, când e aproape de moarte? E posibil ca acest contact cu cele două coloane să îi readucă amintirea părinților săi, tatăl său și mama sa, și, odată cu asta, durerea lui îndelungată și neîncetată că, de fapt, nu a avut niciodată părinți? Poate că îl străpunge

și gândul că mereu a stat între o pereche, jinduind să-i îmbrățișeze părțile, două și numai două, fără nicio prezență străină: coloanele acestui templu, două vulpi cu o torță aprinsă, stâlpii porților din Gaza.
Își provoacă singur moartea, după cum spune ebraica, într-o *bayit*, o casă, un cămin. El, care de la naștere, chiar din pântec, a fost, de fapt, exilat din orice fel de casă; a cărui întreagă viață fusese răpită; care n-a avut niciodată o casă a lui proprie și care nu a aparținut niciodată cu adevărat nici poporului său, nici poporului în mijlocul căruia îl duseseră nevoile sale. El, care s-a culcat cu multe femei, dar care nu a avut niciun copil al lui; el, al cărui cordon ombilical fusese tăiat, cum s-ar zice, la ambele capete, stă acum în mijlocul casei care „se sprijină" – *nachon*, în ebraică – pe două coloane. Dar *nachon* mai înseamnă și „adevărat": în sfârșit – cât de ironic –, *bayit nachon*, o casă adevărată.
„O, Doamne, Dumnezeule", strigă Samson cel orb, „Te rog, amintește-Ți de mine și dă-mi putere măcar de această dată..." Trage de coloane cu toată puterea și doar atunci, în timp ce încep să crape și să se miște, își dă seama că Dumnezeul lui nu l-a abandonat deloc. Prăbușește clădirea peste conducătorii filisteni și peste toți oamenii dinăuntru. „Cei care au fost uciși odată cu el când a murit", stă scris, „i-au depășit numeric pe cei uciși de el pe când trăia", iar în mintea vremurilor și a locurilor noastre nu avem cum scăpa de gândul că Samson a fost, într-un fel, primul asasin sinucigaș; și, deși circumstanțele faptelor lui au fost diferite față de cele familiare nouă din realitatea zilnică a străzilor din Israel, s-ar putea ca actul în sine să fi fixat în conștiința umană un fel de a ucide și de a se răzbuna, direcționat spre victime inocente, care a fost perfecționat în anii din urmă.[33]
Și doar după moarte e adus acasă cu adevărat. „Frații lui și toată familia tatălui său au venit și l-au dus și l-au îngropat în cavoul tatălui său, Manoe, între Zora și Eștaol." Nu avem de unde să știm dacă aceștia erau efectiv „frați", care s-au născut ulterior din aceiași părinți, sau alte rude sau, pur și simplu, membri ai tribului său. Dar s-ar părea că întreaga sa familie extinsă se adună în jurul lui acum, doar acum. Cu compasiune și grijă, vin și-l duc să-l îngroape într-un loc unde, în sfârșit, va găsi pacea desăvârșită.
Samson nu mai e. Pentru o clipă, totul e tăcere, iar apoi apare gândul că rabinii din vechime au fost acolo atunci când au legat cuvântul *lefa'amo* – referindu-se la puterile miraculoase ale lui Samson – de imaginea unui clopoțel care sună, *pa'amon*, declarând că „spiritul divin", *Shekhinah*, „a continuat să sune în fața lui ca un clopoțel".[34] Fiindcă s-a întâmplat ca și cum un clopot ar fi amuțit brusc, un clopot care începuse să sune din momentul în care spiritul a început să-l trezească pe Samson. Toată viața lui Samson a părut un clopot uriaș în mâinile unei providențe cerești care îl va lovi și-l va face să sune după voie, cu un amestec ciudat de tonuri care uneori sunau a muzică, dar cel mai adesea ca o cacofonie stridentă și violentă. Un clopot ghinionist, lovit înainte și înapoi cu forță neîncetată, al cărui zăngănit suna din orașele tribului lui Dan până în orașele filistenilor.
Dar înainte să moară, exact în clipa în care era gravat în amintire, mit și artă, Samson a îmbrățișat cele două coloane și le-a doborât – coloanele, clădirea, filistenii, pe el însuși. Și pentru o ultimă clipă – la fel ca în toate acțiunile uimitoare ale lui Samson – totul se reduce la o afirmație clară și precisă: lăsați-mi sufletul să moară așa cum a trăit întotdeauna. Fără să fi fost vreodată apropiat de un alt suflet, singur, printre străini care căutau fără încetare să-l rănească, să-l ridiculizeze, să-l trădeze. Lăsați-mi sufletul să moară cu filistenii.

Note

1. Biblia, bineînțeles, prezintă povestea lui Samson drept o „dramă a sorții" și mai puțin drept o „dramă de caracter". Totuși, felul în care actorii poveștii, mai ales Samson, sunt creionați nu poate decât să-l conducă pe cititorul contemporan – înarmat cu calitățile și cu sensibilitățile timpului nostru – la coliziunea și interacțiunea „sorții" și a „personalității". Mai mult decât atât, în timp ce povestea se dezvoltă, se dovedește că s-ar putea, de fapt, ca personalitatea lui Samson să fie cea care-l împiedică să-și dea seama de destinul pentru care e menit.
2. Vladimir (Ze'ev) Jabotinski (1880–1940) a fost un lider sionist născut în Rusia. Romanul *Samson the Nazarite* a apărut în foileton în ziarul sionist rusesc *Razsvet* în 1926, a fost publicat sub formă de carte în 1927 și tradus în limba engleză în 1930. A fost folosit ca punct de plecare pentru filmul *Samson și Dalila* din 1949, realizat de Cecil B. DeMille.
3. Talmudul din Babilon (TB), Tratatul Berakhot 61a.
4. Profesorul Yair Zakovitch de la Universitatea Evreiască, în cartea sa *The Life of Samson*, arată că Manoe îi spune aici soției sale „femeia", implicând înstrăinare, provenind probabil din suspiciune, și că Adam, care se înstrăinează de soția sa, Eva, după ce ea îl convinge să mănânce din fructul Pomului Cunoașterii, îi spune lui Dumnezeu: „Femeia pe care ai pus-o lângă mine – ea mi-a dat din pom și eu am mâncat." Zakovitch, *Hayei Shimshon* [„Viața lui Samson", ebr.], Ierusalim, 1982, p. 49. În legătură cu aceasta, să notăm că istoricul iudeo-roman Flavius Josephus, în monumentala sa lucrare *Antiquitates Iudaicae* (V:276), afirmă că Manoe „era îndrăgostit nebunește de soția sa și de aceea era extrem de gelos", apud *Jewish Antiquities,* traducere în engl. de H.St.J. Thackeray și Ralph Marcus, Cambridge și Londra, 1958, vol. V, p. 125.
5. Zakovitch (*op. cit.,* p. 70) arată că textul biblic nu oferă o derivare a numelui lui Samson, o raritate printre personajele biblice majore. Argumentează că naratorul biblic a dorit să evite orice asociere între Samson și soare, o legătură cu puternice conotații păgâne.
6. TB Sotah 10a.
7. Flavius Josephus, *op. cit.,* V:285, apud *Jewish Antiquities*, vol. V, p. 129.
8. TB Sotah 10a.
9. Talmudul din Ierusalim, Sotah 7b.
10. Zohar I:194a.
11. Sursele iudaice sunt ambivalente față de fenomenul nazireatului. Sunt cei care îl vedeau drept o stare de mare elevare spirituală, pe care nu oricine e capabil să o atingă. De exemplu, profetul Amos: „Și am ridicat profeți dintre fiii voștri și nazirei dintre tinerii voștri" (Amos 2:11); și în Talmud, rabinul

Eleazar. Dar mai erau și cei care priveau ascetismul extrem și izolarea drept păcate – de exemplu, rabinii Aleazar HaKappar și Samuel (vezi TB Ta'anit 11a.).

12. I Samuel 13:19.
13. Este interesant să menționăm, în acest context, ipoteza arheologului Yigael Yadin, care a adus în discuție posibilitatea ca tribul lui Dan să fie înrudit îndeaproape cu poporul mării, numit Danai, într-atât de mult, încât să complice includerea lui Dan ca unul dintre triburile lui Israel. Vezi Isaac Avishur, „Dan", *Encyclopaedia Judaica* 5: 1255–1259; și Yigael Yadin, „And Dan, why did he remain in ships?", *Australian Journal of Biblical Archaeology,* I/1968: 9–23.
14. Geneza 49:16, 18.
15. I Regi 10:27.
16. În comentariul său la Cartea Judecătorilor, Malbim, cărturarul rabinic din secolul al XIX-lea, scria că „se pare că aceasta era vremea recoltei strugurilor și, când au ajuns la cărarea prin vii, Samson a schimbat ruta, conform [vechiului dicton]: «Ocolește, îi spunem unui nazireu, nu te apropia de vreo vie.»"
17. Albinele, bineînțeles, au un simț olfactiv foarte dezvoltat și de aceea e improbabil că s-ar așeza într-un cadavru în putrefacție, dar ar fi putut face acest lucru ulterior, după ce s-ar fi disipat duhoarea și ar fi rămas doar scheletul. Această observație susține conjectura că trecuse un an între lupta lui Samson cu leul și întoarcerea lui în Timna. Vezi Haim Shmueli, *Hidat Shimshon* [„Ghicitoarea lui Samson", ebr.], Tel Aviv, 1964, p. 58.
18. Scriitoarea anglo-evreică Linda Grant, într-un articol intitulat „Jews behaving badly", îl asemuiește pe Samson cu Golemul din Praga. Golemul, conform unei legende evreiești, a fost creat de rabinul Iuda Loew, cunoscut drept Maharal, în secolul al XVI-lea. Maharal l-a făcut pe Golem din lut, pentru a se bate cu dușmanii evreilor. Când Maharal băga în gura creaturii o bucată de hârtie pe care era scris numele inefabil al lui Dumnezeu, Golemul prindea viață și făcea ce îi spunea rabinul. Păstrând acest paralelism, hârtia cu numele lui Dumnezeu pe ea se poate citi ca o expresie concretă a „spiritului Domnului", care-l anima pe Samson. Vezi Linda Grant, „Jews behaving badly: Samson, Sharon, and other «tough Jews»", *Jewish Quarterly* 49, II/Vara 2002: 48–52.
19. Geneza 2:24.
20. Chestiunea nevoii compulsive a lui Samson de a fi trădat de femei a fost ridicată și explorată în profunzime de psihiatrul israelian Ilan Kutz în articolul „Samson's complex", în care analizează „tulburările comportamentale" – după cum le-a numit – ale Samsonului biblic. Conform lui Kutz, esența acestei tulburări e „pornirea de a recrea experiența trădării de către femei, urmată de acte distructive de furie față de alții și, în cele din urmă, față de propriul sine chinuit". Kutz subliniază comportamentul problematic al mamei drept sursă a problemelor psihologice ale lui Samson: „Dacă acest străin este acceptat ca mesager al lui Dumnezeu sau nu, este posibil să luăm în considerare că existau zvonuri și șușoteli legate de circumstanțele nașterii lui Samson. Probabil... copilăria lui Samson a fost învelită într-un profund sentiment de rușine, legat de comportamentul îndoielnic al mamei sale sau de paternitatea incertă a tatălui său." Ilan Kutz, „Samson's complex: The compulsion to re-enact betrayal and rage", *British Journal of Medical Psychology,* LXII/1989: 123–134.

21. Rainer Maria Rilke, *Letters to a Young Poet*, traducere în engl. de Stephen Mitchell, New York, 1986, p. 40.

22. Vezi II Cronici 11:6.
23. Deși există, chiar în orașul Gaza, un deal cunoscut până azi drept „Mormântul lui Samson“.
24. Un studiu cuprinzător al reprezentărilor lui Samson în arta și cultura internațională poate fi găsit în David Fishelov, *Mahlafot Shimshon* [„Buclele lui Samson“, ebr.], Ierusalim, 2000.
25. Vezi Kutz, „Samson's complex“, n. XX.
26. Ilan Kutz, concentrându-se asupra dorinței de moarte a lui Samson, interpretează această scenă ca un pact sinucigaș nespus: „Și Samson, și Dalila [sic!] iau parte la acest dans al morții. Dacă Dalila îl conduce conștient pe Samson pe pământul mortal al trădării, Samson o manipulează inconștient pe Dalila în dansul suicidului său. Putem chiar presupune că Samson a căutat meticulos și în mod repetat partenera sa feminină înainte să-i dea rolul călăului iubitor-trădător și că primele trei trădări de la început ale Dalilei nu au fost altceva decât tatonări înainte să-i poată fi încredințată adevărata informație“, „Samson's complex“, p. 130.
27. TB Sotah 9b.
28. Lea Goldberg, „Dragostea lui Samson“, în colecția *Barak Ba-Boker* [„Fulger dimineața“, ebr.], Merhavia, Israel, 1957, p. 112. Lea Goldberg (1911–1970) a fost o importantă poetă modernistă israeliană.
29. TB Sotah 9b.
30. Iov 31:10.
31. TB Sotah 10a.
32. Ca exemplu o avem pe soția lui Putifar, care-l acuză pe Iosif: „Și-a chemat servitorii și le-a spus: «Uitați, a trebuit să ne aducă un evreu ca să ne facă să pierdem vremea»“ – *letzahek banu.* „Acesta a venit să se culce cu mine...“ (Geneza 39:14).
33. Rabinul Saadiah Gaon, conducătorul din secolul al X-lea al evreimii din Babilon, a comentat în *Book of Beliefs and Opinions* despre efectul dăunător al poftei de răzbunare asupra sufletului răzbunătorului, dar și al victimelor sale. Saadiah prezintă ultimul act al lui Samson drept exemplu al unui caz de răzbunare în mod special extrem și distructiv. În literatura rabinică, în general, nu găsim vreo condamnare a ultimei răzbunări a lui Samson, deși comportamentul lui agresiv este uneori cenzurat. Vezi Saadiah Gaon, *The Book of Beliefs and Opinions,* Tratat 10, Capitolul 13, traducere în engl. de Samuel Rosenblatt, New Haven, 1948, pp. 390–392.
34. TB Sotah 9b.